

θεσιν δὲ τῆς αὐτῆς Ἀντιρρήσεως ἀναφέρονται καὶ αἱ δύο λοιπαὶ τοῦ συγγραφέως ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Διονύσιον Γ', πατριαρχήσαντα τρεῖς, 1661, 1662—1665, καὶ 1671—1673. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἐγράφησαν ἀναμφισβητήτως κατὰ τὴν γ' πατριαρχίαν τοῦ Διονυσίου, ἤτοι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1671—1673.

Προστίθῃμι ἔτι μίαν ἐπιστολὴν τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων διδασκάλου Βησσαρίωνος Μακρῆ, περὶ οὗ ἐν ἑτέρῃ διατριβῇ, προσεχῶς ἐκδοθησομένη,

πραγματεύομαι ἐκτενέστερον, νέας προσάγων πληροφορίας περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Ἐπεταὶ εἶτα αὐτῇ ἡ ἀπάντησις τοῦ Σωφρονίου Δωρακίου, διδάσκοντος ἐν Κερκύρᾳ ἐν ἔτει 1675. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ἀναγινώσκονται ἐν φ. 178^α—184^β τοῦ κώδικος, ἐκ δὲ τοῦ 62 φύλλου ἀντιγράφας παρέθηκα τὰς διαφερούσας γραφὰς προσεγνωσμένης ἐπιστολῆς περὶ Μαργουνίου τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ Β' πρὸς τὴν δημοκρατίαν τῆς Ἑνετίας.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΙΤΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

ΚΥΡΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ

Μεγάλου Ῥήτορος τῆς Μ. Ἐκκλησίας

1.

(Ἀρσενίῳ Μογεμβασίας ἀπάντησις ὡς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου).

Τὴν μακρῆγορόν σου ἐπιστολὴν δεξάμενοι τεθαυμάκαμεν τὴν ἐπανθοῦσαν ἐν αὐτῇ γραμματικὴν καὶ τὸν ἐγκαίμενον ἀττικισμόν, καὶ τοὶ παρέλκον ἦν τοσοῦτον ὑπομείναι κόπον σπουδῆς πρὸς οὐκ εἰδύτας μὴτ' ἀττικίζειν μῆτε γραμματικοφιλοκλεπτολογεῖν· ἀλιέων γὰρ ἐσμὲν μαθηταί· ὅθεν μὴ θαυμάσης τὴν ἀπολογίαν, εἰ οὐ τὴν ἀνήκουσαν τοῖς σοῖς γράμμασιν ἀποπέμπομεν. Πλὴν ἴσθι ὡς ὁ προσενηνοχῶς σοὶ τὴν συγχώρησιν Κύρσας τὴν προσήκουσαν δίκην ἀπέτισε, καθάπερ ἔμαθες ἢ ὅσον οὐπω μαθήσῃ· τὸ γὰρ ἐν οὐ παικτοῖς παίζειν

τοῦ Gerard Cornelius von den Driesch (Histor. Nachricht von dem Röm. Kaysert Gross-Hoftschaft nach Constantinopel. Nürnberg, 1723. σ. 449—450). Ὁ περιηγητὴς οὗτος ἐλθὼν εἰς Φιλιππούπολιν τῆ 23 Μαΐου 1720 εἶρε διατρέχοντα ἐνταῦθα τὸν Ἱεροσολύμων (ἀνωνόμως) λαθόντα ἀδειαν τοῦ Κ/πόλεως, ἵνα ἐπισκεφθῇ 15 ἐπισκόπους· προστίθῃσιν ὅτι γινώσκαι ἐπαρκῶς τὴν λατινικὴν, τοῦθ' ὅπερ λέγει εἶνε ἀξιοσημείωτον· σκώπτει δὲ αὐτὸν κατωτέρω διὰ τὰ λατινικά του, συνεπεία ἰδιογράφου λατινικοῦ σημειώματος τοῦ Χρυσάνθου, ὅπερ ἔδωκεν οὗτος τῷ περιηγητῇ· τὸ σημείωμα ἴρ μήνευε τὸν τίτλον συγγραφῆς τοῦ ἐξ α δ ἐ λ φ ο υ του Δοσιθέου κατὰ Καλβίνου καὶ Λουθηρανῶν, ἐκδοθείσης ἐν Παρισίοις. Πρὸς τούτοις λέγει, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐξέθηκε τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν (ἀνατ. καὶ δυτ.) σκέψεις του, ὡς καὶ τὴν θλιψίν του περὶ τῆς ἀμαθίας τῶν ἡμετέρων μοναχῶν, καὶ ἰδίᾳ μονῆς τινος περὶ τὴν Φιλιππούπολιν.

ἀθέμιτον· Θεὸς ὅλως οὐ μυκτηρίζεται. Σὺ δ', ὦ γαθὲ, οὐ διὰ τοιούτων ἐπιστολῶν καὶ ἀπολογιῶν τὰ κατὰ σέ ἢ ἡμῶν ἀνοία δέχεται ἢ ἐμφανίζειν ἡμῖν ἔδει. Ἄλλ' εἶθ' ἀφίκοιο ἂν ὡς ἡμᾶς, εἰ δ' ἀδυνατεῖς, γενέσθω σοὶ αὐχὴν ταπεινὸς καὶ δεύτερον ταπεινότερον γράψειας, καὶ τὰ πάντα διορθωθήσονται· τὸν γὰρ ἐρχόμενον πρὸς με, ταπεινῶς δηλονότι καὶ οὐχ ὑπερηφάνως καὶ σοβαρῶς, ὡς αὐτὸς εἰδείξας διὰ τῆς γραφῆς σου, φησὶν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, οὐ μὴ ἐκθάλω ἔξω.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΕΣΣΗ

2.

Δέσποτά μου παναγιώτατε, καιρὸς διέδραμεν ἀφ' οὗ οὐκ ἔγραψα πρὸς τὴν σὴν παναγιότητα, διὰ τὸ ἀποδημεῖν αὐτὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἑαυτῆς ποιμνίου καὶ ἄλλας ἀναγκαίας χρεῖας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Μαθίων τοίνυν περὶ τῆς σῆς ἐπανάδου κῆχαρίστησα Κυρίῳ τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντι αὐτὴν ἐπανελθεῖν ὑγιῆ κατ' εὐχὴν, ὑγιαίνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς σωματικῶς δι' εὐχῶν τῆς σῆς παναγιότητος, συνιστῶντες αὐτῇ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦς δουλικῶς, καὶ εὐχόμεθα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἵνα διατηροῖ αὐτὴν ὑγιῆ, ὀρθοτομοῦσαν κατὰ πάντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ δεόμεθα αὐτῆς, εἴαν τις καὶ παρ' ἡμῶν χρεῖζῃ, προστάττειν ὡς εὐνουστάτους φίλους· ἐπιποθῶ γὰρ ποιῆσαι τι ἀξίον φίλου. Πέμπομεν δὲ καὶ διὰ μικρὰν ἐνθύμησιν τερεβινθίνην χίαν λίτρας δύο ἡμισυ, σταμνίον ἐν μέλι λίτρας τριάκοντα, καὶ ἕτερον σταμνίον πλήρες καππάρεως, ὅπερ παρεδώκαμεν τῷ ἡμετέρῳ σακελλίῳ παπᾶ κυρ Ἰωάννη τῷ Σέψῃ,

ἵνα κομίσῃ ταῦτα τῇ σῇ παναγιότητι διὰ τὴν ἄκραν φιλανθρωπίαν καὶ πατρικὴν στοργὴν εὐχαριστῶν τῇ σῇ παναγιότητι, ἣν ἐνδείκνυται πρὸς αὐτὸν καθ' ἑκάστην. Οὐκ ἄλλο διὰ τὸ παρὸν. Αἱ ἅγιοι εὐχαὶ τῆς σῆς παναγιότητος εἶησαν μεθ' ἡμῶν.

3.

Καὶ πάλαι μὲν κοινῇ παρ' ἡμῶν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ διὰ γραμμάτων δεδῆλωται, δεομένων αὐτῆς ὅπως ζυνετὸν ἄνδρα καὶ κόσμιον καὶ ἀπλόως, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, οὐ μισθωτὸν ἀλλὰ ποιμένα καλὸν ἐν Χίῳ καταστήσῃ ἐπίσκοπον, ὑπερμέχρι τοῦ νῦν ἡμῶν οὐκ ἀπέβη, κωλυθείσης (ὡς παρὰ πολλῶν ἐπιθυμεία) τῆς σῆς παναγιότητος ὑπὸ τῶν . . . κρατούντων τοῦτο διαπράξασθαι. Ὁρῶντες δὲ αὐτὴν τανῦν τοῦτ' ἐπανορθώσασθαι φροντίζουσαν, οὐκ ἠκνήσαμεν αὐτῆς ἰδίᾳ διὰ γραμμάτων ἀντιβολῆσαι τυχεῖν οὐπὲρ ἐπιέμεθα· οὐ λέληθε γὰρ τὴν σὴν παναγιότητα ἐξ ὧν ἑκάστην ἀναγινώσκει τε καὶ θεωροῦσα φιλοσοφεῖ, ὅτι μεγάλη ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον πρὸς σύστασιν νόμων καὶ χρηστῶν ἠθῶν ἢ καλῶς ἀρχουσα πέφυκεν ἀρχῇ. Καὶ τούτου χάριν, οἷα φιλόστοργος πατήρ καὶ καλὸς οἰκονόμος, τὰ τῆς Χίου διοίκησον· κατὰ γὰρ Σοφοκλέα σὲν σοὶ γε ἐσμέν, ἄνδρα δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν ἔχει τε καὶ δύναιτο κάλλιστος πόνοι». Συνίσταμεν δὲ σοὶ καὶ τὸν εὐλαβέστατον ἱερέα κύρ' Ἰμμανουῆλον τὸν Πελοποννήσιον, ἄνδρα ζυνετὸν τε καὶ ἀγαθόν, ἔστις δεξιὸς ὧν ἠρέθη καὶ παρ' ἡμῶν τό γε νῦν ἐς Βυζάντιον ἀπελθεῖν καὶ ὑπὲρ πολλῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὑπὸ τινων συκοφαντηθέντων, ἀπολογίσασθαι· ὃ καὶ ξυνηγορῆσαι τὴν σὴν παναγιότητα, πλείστα παρὰ τοῖς τοῦ βασιλείως σατράπαις καὶ μεγιστάσι δυνακμένον, ἀξιοῦμεν ἧς ἢ εὐλογία εἶη μεθ' ἡμῶν. Ἰερῶσο καὶ ἐς βαθύ γῆρας ἴκιοι, παναγιώτατε δέσποτα, ἄξι γε τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ἠρθοτομῶν.

Ἀπὸ Χίου, δεκτωβρίου ις' τοῦ αφοῦν ἔτους.

ΛΙΟΝΤΣΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

4.

Διονύσιος Ἱερομόναχος Ἀνανία Ἱερομονάχη.

Ἐναγχος ἐπιστολὴν σου κομισάμενος, ὃ ἱερά κεφαλὴ καὶ φίλων ἀπάντων φίλτατε Ἀνανία, χαρῆς ὕψης ἀνάπλευς γέγονα, καὶ ὑφ' ἡδονῆς χαμόθεν ἀρθείς ἐτύγχανον τὸν αἰθέρα περιπολεύων, τοῦτο μὲν ὡς τοῖς βιβλίοις ἄξι πρὸς-

κεισαι, τοῦτο δέ, εἰ καὶ πόρρω που πάνυ τῷ σωματικῷ διέστης συνδέσμῳ, τῶν φίλων δ' ἄξι δι' ἐπιστολῶν μνημονεύεις καὶ τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει τούτους ὅλως δοκεῖς περιπτύσσεται καὶ προσαγορεύειν· τί γὰρ ἂν πρὸς τέρψιν ἡμᾶς ἐρείσειεν ἢ τὰ τῆς σῆς σεβασμιότητος γράμματα, ἃ ἡδύτερα μὲν, νῆ τὸν Φίλιον, μέλιτος, ἀξιώτερα δέ, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς σύνθεσιν καὶ καλλονὴν τοῦ λόγου, σαπφείρου τε καὶ ἀδάμαντος καὶ πάσης ἄλλης ὕλης, ἣν συχοῖ τῶν ἀνθρώπων διὰ τιμῆς ἀγούσιν; Ἀλλὰ λίαν ἡμᾶς εὐφρανεῖς, εἰ ἐπιστέλλεις ἡμῖν ἐν τῷ μέρει καὶ διὰ γραμμάτων ἡμῶν μνημονεύεις· λυπήσεις δὲ πάντως, εἰ ἐθέλεις ἡμᾶς περιόψεσθαι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς σου, ταῖς τοῦ ἀττικοῦ θύμου πνεοῦσαις, οὐ καταλούεις ἡμῶν ὡς μύρω. Πέμπεις τοίνυν ἄξι καὶ τῶν μαθημάτων ἀπόναιο, ταῖς εἰσηγήσει τοῦ σοῦ σοφοῦ διδασκάλου νευρούμενος. Γράφεις δὲ μοι περὶ τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ κάμου διὰ σοῦ, ὡς ἐφίεται τῆς μουσικῆς πᾶνυ καὶ, εἰ φίλον μοι, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν ἐκείνον καὶ ὡς ἀδελφὸν ἀδελφῇ συνεῖναι μοι, ταῖς ὑπηρεσίαις ἀντισταθιμῶμενον τῶν τῆς μουσικῆς ἀκουσμάτων. Ἐγὼ μὲν οὖν ἴσθι, φίλτατε, ἄσμενος ἂν αὐτὸν ἀποδεξάμην, ὑπ' ἄλλου ὑπηρετούμενος, καὶ ἀμισθὶ τὰ τῆς μουσικῆς διδάξαιμι, εἰ τροφῆς εὐπορεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἀναγκαίων, ὧν καὶ αὐτός, νῆ τὴν ἀλήθειαν, ἄχρι τοῦ νῦν ἀπορῶ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ

5.

Γεώργιος Αἰτωλὸς Ἰπολύτη Μιθύμνης.

Ἀττικουργῆ τὸν λόγον πρὸς σὲ τὸν περιττὸν τὴν σοφίαν πέμπειν, ταῦτόν τῇ παροιμίᾳ ἀγλαῦκας εἰς Ἀθήνας· ἀλλ' ἐπειδὴ στάθμαι τε καὶ κανόνες τὸν τέκτονα καὶ τὸν δημιουργὸν τὰ τρίβλια δείκνυσι, δεῖται δήπου καὶ λόγου κομψοῦ, ὅς πρὸς τοὺς παιδείας ἀντιπαιουμένους γράφειν ᾗθη καὶ φιλοσοφίᾳ τὴν ψυχὴν ἐγγεγυμνασμένους, ἵνα τὰ παρόντα αὐτῇ συνδιήσωνται, ἐκ χλιδῶν τῶν λόγων καὶ τοῦ ἀττικοῦ θύμου πνεόντων ὑπερφύως. Ἐγὼ δὲ οὐ ῥητορικῆς τέχνης αὐχῶν, ἧς οὐ τρίβλιον εἰμί, οὐδὲ δύναμιν λόγων προήχθη ἐπιστεῖλαι σοὶ τῷ εὐπέρως μὲν εὔρειν οἶφ' τε ὄντι, εὐκόλως δ' εἰπεῖν· ἀλλ' ὡς τοῖςδε τοῖς λόγοις καὶ πόρρωθεν περιπτύσσεται μᾶλλον γλιχόμενος, σὲ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης μέγα χρῆμα, ὃν οὐπω μοι συνέβη ταῖς σωματικαῖς μὲν ὄψεσιν ἰδεῖν, ταῖς ἀρεταῖς δὲ πανταχοῦ βεβοημένον,

καί σε τόν ἐπιστολάς εἰδότα πέμπειν, ὧν αἱ ἡδοναὶ τῷ προσηνεὶ καταγοητεύουσαι ἀπαν-
τας Σειρήνες εἶναι οὐκ ἀποδέουσι, παροτρύναι
λακωνικῶς ἀνταμείψασθαι μοι. Οὐ γάρ ἐγνων
πειράσασθαι σου, τοῦ Δημοσθενικῆς εὐποροῦν-
τος γλώττης· οὐ μὲν οὖν, ὅτι πάλαι τοῦτο ἀ-
πειπεῖν ἠθελήσαμεν, ἀλλ' ὅπως ἐπιστολῇ σου
ἐντυχῶν συνοργιάσασθαι σοὶ δυνηθῶ, τῷ τὴν
σοφίαν τῶν πάλαι οὐδὲν διαφέροντι. Γράφε
τοῖνυν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει, πανιερώτατε
δέσποτα, καὶ τοῖς ἡδυτάτοις σου γράμμασιν
ἡμᾶς εὐφραίνει μὴ ἀπαναίνου, ὅτι καὶ τέττιζ
τέττιγα ταῖς ὄδοις ἔσθ' ὅτε κατακῆλει καὶ
ἀηδῶν ἀηδῶνα.

6.

Τῷ αὐτῷ Ἰππολύτῳ ὁ αὐτὸς Γεώργιος.

Ἡ τοῖς γράμμασί σου κέντρον πειθοῦς ἔπε-
στι καὶ χάριτος θέλητρον ἐνήσει τοῖς ἀναγι-
νώσκουσι, καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα μιμῆσθαι κατα-
ναγκάζεις τοὺς ἀκούοντας, ἵνα μὴ ἡδονῇ δια-
σφαρῶσι δεθῆναι τὸν τὴν ἀκτὴν τῶν Σειρήνων
δεδεμένον παραμειφθέντα. Ἐγὼ, νῆ τὴν ἱεράν
σου καὶ τριπόθητον κεφαλὴν, ἠνίκα τὸ κλεινόν
σου γράμμα ἐκομισάμην (πῶς γάρ οὐ κλει-
νόν;), ὅπερ ἀρχιερεὺς ὁ τὸν μέγαν ἀρχιερέα
μιμούμενος ἔγραψε, νάρκη μου ταῖν χεροῖν ἐ-
πεισέφησε τότε, καὶ ἀνελιζόμενος, ὅσης εὐ-
μουσίας καὶ ἀττικισμοῦ εὔρον ἀνάπλεων. Καὶ
ρίψαι μὲν τοῦτο τότ' οὐκ ἠθελον, καίπερ τῷ
χεῖρι ναρκῶν ἐδόκουν, ὑφ' ἡδονῆς δὲ μᾶλλον
ἐγλιχόμεν ἀναγινώσκειν, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλά-
τωνος ἐκεῖνο ῥηθὲν ἀντιστρόφως ἐληλυθέναι
διεμαρτύρουσαν τοῖς παρεστῶσί μοι· οὐ γάρ, τό
γε νῦν ἔχον, τοὺς βασιλεῖς δεῖ φιλοσοφεῖν ἢ
τοὺς φιλοσόφους βασιλεύειν, ἵνα τὰ τῆς πό-
λεως διοικηθῶσι καλῶς, ἀλλὰ τοὺς φιλοσό-
φους, οἷους σέ, τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιστα-
τεῖν καὶ τοὺς ἐπιστάτας τούτων φιλοσοφεῖν,
ὡς εἶθε καὶ ἕτερός σε τὸν τῆς ἀρετῆς κολοφῶ-
να μιμήσαιτο καὶ ὁμοσε χωρεῖν ἐθελήσειεν,
ἵνα ὁ ἀγιώτατός σου νοῦς θεῶ καὶ φιλοσοφίᾳ
βουληθεὶς προσανέχεσθαι! Ἐρρωμένως μοι δια-
βιώης καὶ μὴ ἀντὶ δυεῖν μιᾶ μοι ἀμειφθῆναι
θελήσειας, ὁ ταῖς ἐπιστολαῖς σου ὡς μύρω κα-
ταλούων τῶν ἀποδεχομένων αὐτάς· ὁ γὰρ τοῦ
Χροῖσου θησαυρός τῶν πεμπομένων γραμμα-
των ἦττων.

ΔΗΜΑΣΚΗΝΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ

7.

Ἐπιστολὴ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ καὶ ὑποδιακόνου Θεο-
ταλοῦ πρὸς Γεώργιον Αἰτωλόν.

Χθὲς πρὸ δειλῆς, εἰρήσεται γὰρ τάληθές, κα-
θήμενος ἐν συννοίᾳ καὶ δε' ὧν ἡμῶν ἐπιλέλη-
σαι τὴν αἰτίαν κατ' ἐμαυτὸν ἀναπολῶν, ἠχθό-
μην τὰ μάλιστα, οὐχ ὅτι πρὸς φίλου ἐπιλελή-
σμεθα, καὶ τοῦτο δ' οὐ μικρὸν τοῖς ἐχέφροσιν,
ἀλλ' ὅτι τῆς γε τοιαύτης λήθης αἴτιοι καθε-
στήκαμεν, ὡς περ ἡ τῶν Μουσῶν μήτηρ τῆς
Μνήμης, οἷγε τοσοῦτου καιροῦ διαστήματι ἐξ
ὅτου Ἐνετίηθεν ἐπανήκας, μίαν καὶ μόνην σοὶ
γραφὴν, καὶ ταύτην σολοικισμῶν ὅσων ἀνάμε-
στον πεπόμφαμεν· ἀλλ' εὐγε τῆς σῆς ἐλλογι-
μότητος, φίλων ἀριστε, ἢ με τῇ λύπῃ παχνω-
θέντα, φίλον ἦτορ, ὡς περ ἠδειά τις αὔρα γλυ-
κύ τι ἐμπνεύσασα τοῦ τῆς ἀθυμίας νέφους ἠ-
θρίασεν. Ἀγαθῇ γὰρ τύχῃ τὴν σὴν δεξάμενος
ἐπιστολὴν οὐ πάνυ δὴ με γελασεῖοντα πεποιή-
κας γελάσαι καὶ τῷ χεῖρι ὑφ' ἡδονῆς κροτή-
σαι, τὸ μὲν ὡς εὐ ἔχων διατελεῖς, ὅπερ ἔμοι
γε καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ τῶν ἀπάντων ἡδύτατον,
τὸ δ' ὅτι καὶ γραφῶν ἡμᾶς ἀξιοῖς, οὐτιδανούς
ὄντας τῇ σῇ ἐλλογιμότητι. Ἴνα δὲ μὴ ἀδοκίας
ἀλῶ γραφῇ, πρὸς σου μὲν ἡδέως δεχόμενος τὰς
γραφάς, αὐτὸς δ' οὐκ ἐπιστέλλων, δεῖν ἐγνων
ἀντεπιστεῖλαι σοὶ, εἰ καὶ ἀμαθῶς ἀλλ' ἄλλως
εὐνοικῶς, τῇ φιλότῃ· οὐ γὰρ δήπου τῷ κάλ-
λει τῶν λόγων προσέχειν δεῖ, ὡς περ οὐδὲ γαλῆ
κροκωτὸν ἠμφισμένην, ἀλλὰ τῇ τῶν γραφῶν
ἐνδομύχῳ διαθέσει, καθάπερ ὁ παρὰ Πλάτωνι
Σωκράτης ὠρίσατο· εἰ μὲν γὰρ Δημοσθένης ἢ
Θουκυδίδης, ὧ μάλ' ἀλαμπρῶ ἦσθην ἐπὶ ῥη-
τορικῇ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἐτυγχανέτην,
πάλαι ἂν ὡς αὐτῷ ἀφικόμενος, εἰ καὶ πὶ Κερβε-
ρίους ἔδει δραμεῖν, ἐδεήθην ἀντ' ἐμοῦ γράψαντε
πέμφαι σοὶ. Ἐπεὶ δὲ τούτοις οὐκ εὐπορῶ, ἐμαυτὸν
καθεῖς (ὁ φασιν) εἰς ἀγῶνα, τουτί σοι τὸ φίλιον
ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον πέμπω δῶρον, δῆλον δήπου
γραφὴν ἀντιβολῶν διὰ ταύτης τὴν σὴν ἀγχι-
νοῖαν μὴ κατοκνεῖν ἡμῖν συνεχῶς ἐπιστέλλειν,
εἰ καὶ τῆς σῆς σοφίας ἐσμὲν τοῦπίπαν ἀμύη-
τοι, ἐπεὶ θαυμάσιος μᾶλλον ἔση τοῦτο ποιῶν
τῆς σῆς ἐλλογιμότητος· αὐτῷ γὰρ φίλον τὸ
σιωπᾶν ἐν οἷς οὐ δεῖ, τοῦτον οἱ πλείους ἀπο-
στυγοῦσιν· ὅτῳ δὲ τὸ λέγειν καὶ ἐπιστέλλειν
πρόχειρον, τοῦτον ἐν θαυμαστοῖς πάντες ἀ-
γουσιν». Εἰπέ γὰρ δὴ μοι, πρὸς λογίου Ἑρμοῦ,
τίνι χαριεὶ τὰ μάλιστα εἰμὴ τοῖς μᾶλλον πυθίων
χρησμῶν τὰς σὰς ἀπεκδεχομένοις γραφάς, ἄς,

εἰ καὶ μὴ καθ' ἡμέραν ἀλλ' οὖν κατὰ μῆνα, γράφων ἐπιστέλλεις; ἢ οὐκ οἶδας ὡς Αὐγείας βουσί καὶ Ῥόδου καλοσσῶνι καὶ Βορρέου παῖδες θριξίν, οὐχ οὕτως οἱ μὲν κεχάρηντο, οἱ δ' ἐπαινοῦντο, ὡς ἡμεῖς τοῖς σοῖς ἐπιστολιμαίοις ἠδόμεθα γράμμασιν; οὐκ ἀνέγνωσ δὲ καὶ Πλάτωνα φάσκοντα ἀνθρώπου ἀνθρώπου δαυμόνιον τι χρῆμα εἶναι; ἤδη γάρ, ἄτε φιλόσοφος ὢν καὶ τὴν τῶν ὄντων γνώσιν ἔχων, ὡς οὐδὲν οὕτω τῶν ἀπάντων δαυμόνιον ἢ φίλος φίλῳ χαριούμενος. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλα τοῖς φίλοις τῶν ὑλικῶν χαριοῦνται, ἐπεὶ καὶ ὕλης αὐτοῖς μέλει τῆς κατ' Ἐπίκουρον· σὺ δὲ γραφαῖς καὶ λόγων προσηύσεις οὐ χαρῆν τοῖς τὴν ζωὴν ἀπασαν ἐν λόγοις δαπανήσασ; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ καὶ γὰρ ἀθληταὶ μὲν θεοῖς θύματα θύουσιν, ἀκαπνα δ' αἰδοῖ, οἶμαι δ' ὅτι καὶ τῶν ἀκάπνων λόγων μάλιστα τῷ θεῷ μέλει ἢ θυμάτων, εἰ δεῖ τῷ κυρροφεικτῷ πιστεύσαντα φάναι αἰδοῦν ὡς φημι. Εἰ τοίνυν θεῷ λόγῳ λόγων μέλει, φίλοι δὲ θεῷ (κατὰ τὸν εἰπόντα φιλόσοφον) οἱ φιλόσοφοι, καὶ φιλοσόφοις ἔσται δὴ μᾶλλον φίλος λόγος, εἶγε κοινὰ τὰ τῶν φίλων ὡς οὐδὲν τῶν ἀπάντων. Πέμπει τοιγαροῦν ἡμῖν συνεχῶς γράφων ὅπως φίλοις συνοίσει, ἵνα σου τὴν μνήμην ἀνεπιληστον ἔχωμεν, ἐπεὶ τὸ γράφειν, ὡ φίλος, οὐτι πῶ ἐς Ἄϊδαν γε τὸν ἐκλεληθῶτα φυλαξείς. — Ἐρρωσο καὶ σε ὑψίτον αὐτοφει κατῖδοιμι.

Περὶ δὲ τῶν βιβλίων ὧν ἐβουλόμην πωλῆσαι τῷ τῆς Τρίκκης (ᾧ τί ἂν τις εἰπὼν ὀρθῶς προσείποι;), ἔσο γνώσκων, ὡς ἔγω γε οὐχ ὡς ἐλεήμων ὢν εἶ τῶν χρυσίδων τὰς ἐμάς (ὅφασι) φρένας ἀπεμπώλουν, ἀλλ' ἐπειρώμην ἐπὶ Ῥώμην ἀπελθεῖν διὸ ἵνα μὴ γλαυκάς εἰς Ἀθήνας δούξω κομίζων, δεῖν ἔγνωιν πωλῆσαι ταῦτα. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν παρουσίαν ἀγάθη καὶ μᾶζα μετ' ἄρτον, καὶ ἡμῖν οὐ δεῖ τὰ τοῦ Κιλικῶνος ἀγάθ' ἔχειν, οὗτοι μὲν οἰχέσθησαν εἰς Ὀνου πόδας κᾶπι Γαίναρον, ἐπεὶ καὶ ἡ δούξα αὐτῶν ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, καθῶς εἶπεν ὁ Προφήτης, ἡμεῖς δ' ἐτέρωθεν ἐραδιασθέντες Θεοῦ συνάρσει μὴνι Μαρτίῳ, καθ' ὃν ἡ τῶν χριστιανῶν ἐξ ὑπαρχῆς τελείται νηστεία, Ἐνετίηδε βυθιούμεθα διὰ Κερκύρας, εἰ δεῖ καὶ δι' Ὀξείας ὄραμειν, καὶ τότε μοι, φίλων ἀριστε, ποθεινὸς ὀφθήσῃ ἐν Μετεώρῳ. Γαμηλιῶνος ἔνη καὶ νύξ.

8.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν καθηγητὴν αὐτοῦ Θεοφάνη καὶ ῥήτορα τῆς Μεγάλης Ἰακκλησίας.

Εἰ καὶ χρόναι σοι παρ' ἡμῶν αἱ ἐπιστολαί,

ἀλλ' ἴσως οὐ χρονιώτεροι τῶν αὐτόθεν· ἡμεῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ τῇ ἐνούσῃ ῥαθυμίᾳ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀμαθίᾳ, κωλυόμεθα ἀλλ' οὐ παυσόμεθα, εἰ καὶ μὴ καθ' ἡμέραν ἀλλ' οὖν κατὰ μῆνα, γραφαῖς δεξιούσθαι τὴν σὴν σεβασμιότητα, ἐπεὶ καὶ νόμος παρ' Ἑλλησι, καὶ γε βαρβάρων τοῖς πλείοσι, τροφεῦσι χάριν ἐκτίθειν ὅση δύναμις, ὑπερ νῦν ἔμοι γε συμβαίνει, εἰ καὶ μὴ ὡς Ἑλληνι ἀκραιφνεῖ ἀλλ' οὖν ὡς βαρβάρῳ οὐκ ἀφνει, χάριν σοὶ τῷ πατρὶ καὶ τροφῆ ἀποτίθειν οὐ δώροις, ἐπεὶ ταῦτα εἰ καὶ θεοὺς πείθουσι καὶ αἰδοίους βασιλῆας ἀλλ' οὐ τὴν σὴν ἱεράν κεφαλὴν, γραφῆ δὲ μόνῃ, τῇ καὶ πλείονως οἶομαι τὴν σὴν σεβασμιότητα γάννυσθαι, ὡς σὸν οὔση δῶρον ἡμῖν. Ἐνθεν τοι γράφων οὐ κατοκνήσω τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοι δωρούμενος, ἕως ἂν ἢ ἐγὼ ἐπιστέλλων καταναλώσω τοὺς χάρτας ἢ ἡ σὴ ὁσιότης ἡμᾶς ὄνειδιεις ταῖς γραφαῖς ἀπειπάμενος. Ἄλλ' ἐρρώσθω μὲν τὸ σὸν ἱερώτατον σκῆνος, ἐρρώμεθα καὶ ἡμεῖς ταῖς σοῖς ἀγλαῖς εὐχαῖς. — Ποσειδεῖος φθίνοντος.

9.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Νοσήματος ἐναγχος ἐπεισεφρηκτός τῇ σὴ σεβασμιότητι, μᾶλλον ἡμεῖς τῇ λύπῃ κατεβάπτισθημεν ἢ τὸ σὸν ἱερόν σκῆνος τῇ ἀσθενείᾳ, ἐπεὶ σοὶ μὲν κατὰ τὸ χεῖρον τὸ πάθος ἐνέσκηψεν, ἡμῖν δὲ κατὰ τὸ κρεῖττον. Ἄλλὰ τί κεν εἴπομεν; Θεὸς διὰ πάντα τελεῖ, ὅς ἡμῶν κηδόμενος ἐρρώσθαι τὴν σὴν δέδρακεν ὁσιότητα, καὶ τοῦτο, μᾶλλον αὐτῷ χάρις ἡμᾶς λύπης μειζοτέρας ἀπαλλάξαντι καὶ σοὶ τὴν ὑγίαν δεδωκότι εἰς ἡμῶν μὲν παραμύθιον, πολλῶν δ' ἐτέρων καταθύμιον. Ἄλλ' εἴης ὑγιαίνων ἔτι καὶ ἔτι, καὶ γε ἡμᾶς ἀνταμείψαις γραφῆ, λύπης τὸ πολλοστημόριον ἀφελόμενος, ἐπεὶ κἂν τούτῳ οὐ μικρῶς ἡμᾶς ἴσθι λυπῶν, τοσοῦτου καιροῦ διαστήματι μηδὲ μίαν γραφὴν ἐπιστείλας· καὶ μοι τοιοῦτόν τι νοεῖν ὑπεστίν, ὡς ἡμᾶς οὐδενὶ τῶν ἀπάντων ἀνίσθιν ἔχων μεγάλως τὴν σὴν παροργίσαντας ὁσιότητα, τούτῳ μόνον λυπεῖν προήρησαι. Ἄλλ' ἔδει γραφαῖς μᾶλλον ἀνίσθιν, εἰ γε λόγος θανατοῖ, ἢ σιωπῇ κωφὸν οὔση χρῆμα. Ἐρρωσο καὶ σύγγνωθι εἰ τοῦ ἡμᾶς αἰτιᾶ.

10.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Πάλιν τῆς ἐμῆς οὐθενείας ἀμνημονήσας, πάτερ θεϊότατε, πρὸς τὴν σὴν σεβασμιότητα γράψαι κεκίνημαι· καὶ γὰρ ψυχῆς ἔρωσ ἀπλητοῦ

καὶ πατρικῆς φιλίας σύνδεσμος ἀρρηκτος κατε-
 πείγει με τοῦτο δρᾶσαι. Τοίνυν, ἵνα μὴ πέρα
 τῶν ἡμερτῶν μοι γράψω, βραχυλογίας μᾶλλον
 ἢ πολυλογίας ἐφάψομαι. Εἰ μὲν οὖν πρὸς τινα
 τῶν οὐ ποτέ μοι ἐγνωσμένων, ἢ ἐγνωσμένων
 μὲν, οὐ φιλότων δέ, ἔστελλον, ἤδη καὶ πλεί-
 στοις ρήμασιν ἐγράμην ἵνα τὴν ἐκείνου φιλίαν
 ἀνακαλέσωμαι· ἐπεὶ δὲ τῶ πάντων ἀριστα μοι
 πεφιλημένῳ καὶ φιλοῦντι, καὶ τί ἐτι λέγω,
 ἴσα Θεῷ μοι τιμένῳ, εἰ καὶ τολμηρὸν εἶπειν,
 τὸν πόθον ἐπιδείξασθαι βούλομαι, οὐ χρεῖα με-
 γαλορημοσύνης· οὐ γὰρ γραφιδίσις τὰ τῶν φι-
 λων, ἀλλὰ ψυχῆς διαθέσει εἴωθεν ἐπιδείκνυ-
 σθαι· τοσαῦταν δὲ καὶ γραφῶν χρεῖα, ὅσον ἐπ'
 ὄψιν τῷ πόρῳ ὅτι τὰ τῆς φιλίας ἰνδάλλε-
 σθαι· ὃ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ὁράται. Εἰ μὲν γὰρ
 ἄνευ γραφῶν εἶχον πιστῶσαι τῇ σῇ σεβασμιό-
 τητι ὅσον καὶ οἶαν εὖνοϊαν ἔχων διατελεῶ
 σοι τῷ φιλότῳ μοι πατρί, οὐ μὰ τὸν ἀμετέ-
 ρα ψυχῆ παραδόντα τετρακτῶν παγὰν ἀενάου
 φύσεως, ἵνα καὶ πυθλαγορικῶς εὐορκήσω, ὅπως
 μὴ καὶ ὀχληρὸς δόξω ἐπέστελλον· ἐπεὶ δ' εὐ-
 οἶδα τὸ ἐπιστέλλειν ἠδὲ τῇ σῇ σεβασμιότητι,
 διὰ τοι τοῦτο οὐ κατοκνῶ τῶν δυνατῶν μοι.
 *Ἐν δὲ μοι τῶν πάντων ἐμπόδιον, ὅτι οὐ γραμ-
 ματοφόρων εὐπορῶ, οἱ τὰς οὐτιδανὰς μοι γρα-
 φὰς ἀμέσως κομίσουσι πρὸς τὰς σὰς τιμίας
 χεῖρας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολλῶν εὐ οἶδ' ὅτι καὶ
 μία τετύχηκε τοῦ ποθομένου.

11.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων ἐξ ὧν μοι τὴν
 σὴν ἐπεισι θαυμάζειν σεβασμιότητα, τίμιε πά-
 τερ, ἐνὶ τῶν ἀπάντων δυσφόρως ἐξω πρὸς τὴν
 σὴν ὁσιότητα· πῶς γὰρ οὐκ ἀλγήσασι πρὸς
 τῆς ἀληθείας αὐτῆς, τοσοῦτου καιροῦ διαστή-
 ματι μὴδὲ μίαν ἐπιστολήν, μὴ ὅτι γ' ἐς φιλίας
 ἔνδειξιν, καὶ γοῦν ἐς ταύτης ἀπόθεσιν ἀπολε-
 λαυκῶς τῶν σῶν τιμίων χειρῶν, πῶς δὲ καὶ
 τὴν εἰς τὰ κατ' ἐμὲ κηδεμονίαν σου ὄψομαι;
 *Ἐὼ τᾶλλα, εἰ γε καὶ μικρὰς ἐπιστολῆς οὐκ
 ἀξίος κρίνομαι· εἰ γὰρ καὶ ἀέν Κέφ τις ἡμέρα
 κατὰ τὴν παροιμίαν, οὐκ οἶδαμεν ἢ τὰ τρία
 Στησιχόρου· ἀλλὰ τοῦτό μοι καὶ λίαν εὐδηλον,
 ὡς οὐκ ὄκνη τινὶ ἢ ἀσθενεῖα σαρκός, ἀλλ'
 ἔνεκ' ἔχθρας Ἐμπεδοκλέους, εἰ δεῖ καὶ τοῦτό
 μοι φάναι, οὐδὲ μίαν τὸ παράπαν ἐπιστολήν
 μοι πέπομφας, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ κατὰ μῆνα
 συνεχῶς γραφὰς ἐπιστέλλοντος, ἐξ ὧν εἰ καὶ
 μὴ αὐτοψεί, καὶ γοῦν ἐξ ὀνύχων ἐπιγνώης τὸν
 λέοντα. Καίτοι γ' ἐχρῆν, ὦ ἱερά κεφαλὴ καὶ

συμπαθεστάτη ψυχῇ, ἐμοῦ μὴδὲν μὴδαμῶς ἐπι-
 στέλλοντος, ἄτε γῆς βῆρος ὄντος καὶ Κόννου
 ψῆφος καὶ Σερίφου χολή καὶ εἴ τι τούτων εὐ-
 τελέστερον, οὐδέ ποτ' ὄκνησαι τὴν σὴν σεβα-
 σμιότητα, εἰ καὶ μὴ πλείστοις σωροῖς μυρμη-
 κων, εἰ δεῖ καὶ χρημάτων φάναι παρεοικίας,
 καὶ γοῦν μίαν γραφὴν ἐπιστεῖλαι μοι· οὐδὲ
 γὰρ Ἴφικλος ποσὶ καὶ Βορρέου παῖδες θριξί,
 οὐτ' αὖ Ξέρξης πλατάνῳ καὶ Ἡρακλῆς ἄθλοις,
 Λύγεια βουσί καὶ Ρόδος κολοσσῶνι, οὕτως
 οἱ μὲν κεχάρηντο, οἱ δ' ἐπαινοῦντο, ὡς ἔγω
 γε τοῖς σοῖς ἐπιστολιμαίοις ἠδομαι γράμμα-
 σιν. Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα περὶ δρῶν ἢ περὶ
 πέτρην, εἶπεν ἂν καὶ Ἡσίοδος; οὐδὲ γὰρ ἐκ
 παλαιφάτου δρυὸς ἦσθα, σοφώτατε, κατὰ τὴν
 παροιμίαν· ἐπεὶ εἰ δελφίνα νήχεσθαι μὴ διδά-
 σκειν ἢ παροιμία φησί, καὶ ἀετὸν ἵπτασθαι
 καὶ βατράχοις οἰνοχοεῖν, πῶς ἂν ἔγωγε μικρὰ
 τις σταγῶν ὧν θαλάττῃ ἐρίσομαι, ἀκμήν οὐδ'
 ἐν σελίνοις τυγχάνων, οὐτ' ἐν πίθῳ τὴν κερ-
 μίαν μανθάνων; εἰ δὲ καὶ ὤς πρὸς Ἀθηναίην
 ἦρσε, σύγγνωθι· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρώπου δαι-
 μόνιον, εἶπεν ἂν καὶ Πλάτων.

12.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Γεώργιον.

Βάτραχος ὧν ἔγωγ' ἐκ Σερίφου καὶ Κόννου
 ψῆφος καὶ ἐρεβίνθιος Διόνυσος, κατὰ τὰς πα-
 ροιμίας, τί ἂν καὶ φθειγξάμην σοι τῷ σοφω-
 τάτῳ, φίλων ἀριστε; ὁμῆρειος γὰρ Μοῦσα καὶ
 δημοσθένειος ῥῆσις καὶ Θάμυρις ὁ πολὺς τάχα
 ἂν καὶ προσβάλειαν τῇ σῇ εὐμούσῳ γλώττῃ,
 ἦς, φεῦ τῆς ἐμῆς οὐθeneίας, πρὸς καιρὸν οὐκ
 εὐμοιρηκῶς λύπης ὄσης καὶ ἀθυμίας ἐμπέπλη-
 σμαι, καὶ ταῦτα καθάπερ κόραξ ὑδρεύων ὧν,
 κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ ἐλάφου μᾶλλον ὕδα-
 τος τῆςδε διψῶν; Ἀλλ' ὦ φίλων καὶ φιλούμε-
 νε, Κόννος Ἀρτωξύη φάνηθι καὶ συνεχῶς ἡμῖν
 γράφων ἐπιστέλλε, ἵνα σου τὴν μνήμην ἀνεπί-
 ληστον ἔχωμεν.

13.

Τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου συμφοιτητῆ ἑαυτοῦ.

Φίλοις ἀντιγκαλεῖν οὐ θέμις, ἐγὼ δὲ σε τὸν
 φίλτατον ἐγκλητεύσομαι, οὐχ ὅτι τὰς ἐμάς
 βούς καθ' Ὀμήρον ἤλασας, ἀλλ' ὅτι τοσοῦτου
 καιροῦ διαστήματι οὐδεμίαν ἡμῖν ἐπιστολήν
 πέπομφας, καὶ ταῦτα χερσὶν ὑπτίαις, ὃ δὴ
 λέγεται, καθ' ἐκάστην ταύτας ἀπεκδεχομέ-
 νοις. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὸς ἡμᾶς αἰτίκῃ, φίλων
 ἀριστε, ὡς οὐ κατὰ μῆνα γραφὰς ἐπιστέλλον-
 τας· ἀλλ' ἡμῖν, ὦ σοφώτατε, πολλὰ τῶν ἀπάν-

των ἐμπόδια· οὔτε γὰρ τῆς ἀττικῆς εὐγλωττίας ἐσμὲν εἰδήμονες, οὔτε γραμματοκομιστῶν εὐποροῦμεν, τολμῶ δ' εἰπεῖν, ὡς καὶ τῷ μείζονι ἐντυγχάνειν οὐκ ἀσφαλές. Σοὶ δὲ εἰ τὸ μὲν οὐ πάρεστιν, ἀλλ' οὖν ἐτοιμῶς τὸ γράφειν κεχάρισται. Ἴνδεν τοι γράφων ἡμῖν μὴ κατόκνει ὑπόσα φίλοις συνοίσει, ἐπεὶ θαυμασίως μᾶλλον ἔση τῆς σῆς ἐλλογιμότητος γράφων ἢ σιωπῶν· ὅτω γὰρ φίλον τὸ σιωπᾶν ἐν οἷς οὐ δεῖ, τοῦτον οἱ πλείους ἀπαστογοῦσιν, ὅτω δὲ τὸ λέγειν καὶ ἐπιστέλλειν πρόχειρον, τοῦτον ἐν θαυμαστοῖς πάντες ἀγούσιν. Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

14.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

Ὁ μὲν σφωτάτος θεόγονος, πάντων ἔμοιγε φίλτατε κύρ Μεθόδιε, μὴ δεῖν τοὺς παρὰ κρατῆρι καὶ τραπέζῃ φίλους ὄντας ἀληθεῖς οἶεσθαι παραχρυσεύσθαι· ἐγὼ δὲ οὔτε παρὰ κρατῆρι, οὔτε παρ' ἄλλῳ τῷ τὴν σὴν φιλήσας ἐλλογιμότητα, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ τοῦ τρισμάκαρος Θεοφάνους ἀρίστη παιδείᾳ καὶ νῦν ἀμιλλῇ ὁμογνώμονι δεῖν ὡήθην ἀληθῆ σε φίλον οἶεσθαι καὶ τῶν ἀπάντων ὑπερήδιστον, ἅτε καὶ τὸν τῆς πάλαι φίλιας πυρσὸν οὐ μωδίῳ καλύψαντα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀνάψαντα· διὸ καὶ νῦν τὰς Χάριτας, οὐκ οἶδ' ὅθεν ἀρξομαι λέγειν τὰ ἐξ ὧν χεῖρα κελύνηκα· εἰσὶ γὰρ μοι ὅσα καὶ οἷα τοῖς ἀληθεῖσι φίλοις φιλεῖ συμβαίνειν ἐκάστοτε, ὑπὸ κλίμα τῆς σφῶν ἡδίστης ξυναυλίας μνησθῶσι, καὶ ὅτε τῆς τούτων εὐβούλου γλώττης καὶ χαριεστάτης ὁμιλίας μὴ λησθῶσιν, ἀπερ κόμοι γε κατὰ ταῦτον ἀπαξάπαντα συμβέβηκε τὴν σὴν δεξαμένῳ ἐπιστολῇ· ἦσθην μὲν βαιά, καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον τῆς σῆς πάλαι καὶ νῦν μοι φιλότατης χειρὸς δεδεγμένος σύμβολα· δέδθημαι δ' αὐθις τὴν ἑμαυτοῦ καρδίαν, τῆς σῆς ἐλλογιμότητος ἔχων αἰτιάσθαι πάμπολλα, ἀπερ βουλούμενος λέγειν ἐκὼν σιωπήσομαι. Ὁ δὲ μοι καὶ σιωπῶντι δῆλον καθέστηκε, τὴν σὴν ἀγγίνοιαν ἐγκλητεύσομαι, ὅτι περ τῆς συνήθους τοῦ τε λέγειν καὶ γράφειν ἐκστάς ἐτοιμότητος λακωνικῆς βραχυλογίας ἐφήψω, καὶ ταῦτα πρὸς φίλον ἐπιστέλλων, ᾧ οὐδὲ βίβλοι πᾶσαι μεστὰι φίλων γραφῶν ἀρκέσουσιν. Ἄλλ' ἵνα μὴ λόγον οἷον φημί, τοῖον ἐπακούσωμαι, μικρὸν τι τῆς σῆς ἀγγινουστάτης ἐπιστολῆς τὴν ἐμὴν αὐτοσχέδιον μνηκύνοντι σύγγνωθι· εἰ δὲ τι καὶ τῆς ἐμῆς ἀπουσίας μέμνη, ἐπίσχεσ, τοῦτο μαθὼν, ὡς εἰ καὶ μία λόχη δὺς ἐριθάκους οὐ δύναται τρέφειν, κατὰ τὸν Κυδαθηναῖα κωμικόν,

(ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓ. ΤΟΜ. ΙΖ΄.)

ἀλλ' ἐμοὶ καὶ λίαν ἡδιστόν ἐστι, φίλων ἀρίστε καὶ πρώτιστε, ξυνεῖναι τῇ σῇ ἐλλογιμότητι, ἐπεὶ σε οὐδενὶ τῶν ἀπάντων οἶομαι γάνυσθαι ἢ τῇ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ξυναυλίᾳ. Ἴνδεν τοι καὶ τὴν τοῦ δρόμου βαλβίδα σχάσαντα καὶ πρὸς σὲ τὸν φίλτατον ἐλθεῖν ἐβελήσαντα, τελχὶν τις ἀλάστωρ, ὡς μὴ ὄφελεν, ἀνέκοψε· πλὴν ἐπεὶ περ, ὡς ἀκηκόην, τὴν Σωκράτους Ἀκαδημίαν ἐν Μετεώρῳ συγκεκρότηκας καὶ πλείστον αὐτόθι χρόνον διατρίψαι προήρησαι, ἐλπίς μοι ὑπεστὶν εἰς Θεὸν ταχέως ἰδεῖν τὴν σὴν τριπόθητον κεφαλὴν καὶ εἰκότα συλλαλῆσαι σοι.

15.

Τῷ αὐτῷ.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδας ὦν, σφωτάτε, κατὰ τὴν παροιμίαν, πῶς ἡμῶν ἐπιλέλησαι; ῥῆξον γὰρ ὥσμην τὸν προφήτην Δαβὶδ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπιλαθέσθαι, περὶ ἧς καὶ ἀράς προὔτεινεν, ἐπιλαθέσθαι λέγων τὴν ἑαυτοῦ δεξιάν καὶ κολληθῆναι τὴν γλώτταν τῷ λάρυγγι, ἢ οὕτω σε ἡμῶν ἐπιλησθῆναι. Ἄλλ' ὡς ἔοικεν, ἡμεῖς τῆς λήθης αἴτιοι καθεστήκαμεν, μὴ καθ' ἡμέραν γραφάς σοι πέμποντες. Οἶμαι δ' ὡς οὐκ ἂν ἡμᾶς αἰτιάσῃ μᾶλλον ἢ περ ἡμεῖς τὴν σὴν ἀγγίνοιαν· ἡμεῖς μὲν γὰρ, εἰ καὶ τῇ ἐνούσῃ ραθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ συνεχόμεθα, ἀλλ' οὖν τρίτην σοι ταύτην ἡδὴ γραφὴν ἐπεστάλακαμεν· σὺ δ' οὐκ οἶδ' ὅν τινά μοι δοκεῖς σκοπὸν ἔχειν, ἢ δῆλον ὡς κατὰ τι τὴν σὴν λελυπήκαμεν ἐλλογιμότητα· ἀλλ' εἰ τοῦτ' αἴτιον, δῆλωσον καὶ σιωπῶ.

16.

Τῷ αὐτῷ.

Ἰδοῦ σοι τὸ καταλειφθὲν ἡμῖν παρὰ τοῦ σοῦ ἀδελφοῦ κύρ Γεωργίου Χαλτήριον πέμπομεν, οὐδὲν μὲν ἕτερον ἔχοντες ἀντιπέμψαι τῇ χάριτι, πλὴν ἀλλὰ δέξαιο τὴν ἐπιστολὴν, φίλιον οὐσάν σοι δῶρον, εἰ γε τοῦ λόγου εἰ θεραπευτής, ἀλλὰ μὴ χρυσοῦ.

17.

Τοῦ αὐτοῦ Ἀρσένιῳ μητροπολίτῃ Τουρνόβου.

Ὅσης χαρᾶς ἐνεπλήσθημεν τὸ σὸν τίμιον γράμμα τὴν ἀρχὴν κατιδόντες, ἐλλογιμώτατε ἀνερ, διπλασίας ἀνίας ἀναγνόντες ἐνεφορήθημεν· ἡμεῖς μὲν γὰρ πρὸς φίλου φίλιαν γραφὴν εἰς χεῖρας λαμβάνοντες χαίρησιν ἠλπίζομεν φίλων προσρημάτων τευξόμενοι· τὸ γράμμα δὲ σου ἀχθόμενον πρὸς ἡμᾶς, καὶ ταῦτ' οὐχ

ἕνεκεν ἑκατομβείων ἀλλὰ χρονίων ἐπιστολῶν, τῆς ἐλπίδος ὑστέρησε. Πλὴν εἰ καὶ χρονία σοι παρ' ἡμῶν αἱ ἐπιστολαί, ἀλλ' ἴσως οὐ χρονιώτεραι τῶν αὐτόθεν· ἡμεῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ τῇ ἐνούσῃ ἀμαθίᾳ κατεχόμεθα, ἀλλ' οὐ παυόμεθα γραφαῖς τὴν σὴν δεξιούσθαι σεβασμιότητα· σὺ δέ, τ' ἀληθὲς γὰρ ἐροῦμεν, εἰ καὶ μὴ ἢ δυσὶν ὑπερβαίνεις ἡμᾶς γραφαῖς, ἀλλ' οὐν ἀχθόμενον σεαυτὸν ἡμῖν συνεχῶς ἐπιδεικνύεις, ὡς εἴ τι σοι μέγα κακὸν δράσαι· οὐ καθ' ἡμῶν, ὦ φίλος, ἔδει σε ἀχθεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τῶν γραμματοκομιστῶν, οἱ τὰς γραφὰς λαμβάνοντες χερσὶν ἐτέρων, ἐχθρῶν μᾶλλον ἢ φίλων, ταύτας παρέχουσιν. Εἰ δὲ τῆς τούτων πείρας ἀπαλλαγείημεν, ὄψει γραφὰς νηφάσιν ἰοικυίας χειμερίοισιν. Οὐδέ τε καὶ μέγα χαίρει.

18.

Μακαρίῳ ἱερομονάχῳ φοιτητῇ ἑαυτοῦ.

Τὸ μὲν λυπεῖσθαι σε καὶ ἀδημονεῖν, ὦ φίλότης, ἕνεκα τῆς ἐμῆς ἀπουσίας, οὐδὲν ἀπείκως· εἰ γὰρ ὁ συμμετασχὼν τινι ἀπαξ τραπέζης πολλάκις αὐτοῦ μέμνηται, κἀν τοῖς ὀνειροῖς ὡς εἰπεῖν φαντάζεται, πῶς οὐκ εἰκὸς σε ἡμῶν μεμνησθαι, οὐχ ἀπαξ ἢ δις, ἀλλ' ἀμετρὶ συσσιτισαμένων οὐ μόνον τὴν ἀπολουμένην καὶ πρόσκαιρον βρώσιν, ἧς τὸ περιττὸν ἀχρηστία, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὴν οὐράκιον καὶ διαμένουσαν, ἣν ἄρτον Ἀγγέλων ὁ Προφήτης ὀνομάζει; Οὐ τοίνυν ἀπέοικε τῆς ἡμετέρας λυπεῖσθαι σε διαζεύξεως· εἰ δὲ καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς τοῦτο δράς, αὐτὸς μόνος ἐπίστασαι. Ὅτι δὲ εἰ καὶ μὴ τὴν ἐμὴν ὄψει θεῶν, οὐκ ἂν ποτε λήξῃ τῆς λύπης, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροῦς Θεός, ἐν ᾧ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκεινται, κρεῖττον ἡμῶν ἂν εἰδείη. Ἐγὼ δ' οὐν καὶ ἐρρῶσθαι σε βούλομαι καὶ τῆς σῆς μνήμης οὐποτε λήξω, ἔς τ' ἂν ὕδωρ τε νάη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῆλη, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς Θεοῦ συνάρσει ἐρρωμένοι διατελοῦμεν.

19.

Ἰωάσαφ ἀρχιεπισκόπῳ Θεσσαλονίκης.

Παναγιώτατε ἀρχιεπίσκοπε Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμι καὶ ἔξαρχε πάσης Θετταλίας, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας, τὴν προσήκουσαν αἰδῶ ἀπονέμοντες τῇ σῇ παναγιότητι δεόμεθα κυρίου τοῦ Θεοῦ, τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου ἀρχιερέως, ὑγιαίνειν τὴν σὴν θεοεἰκελον παναγιότητα εἰς ἐτῶν πολλῶν περιόδους, πρὸς σύστασιν καὶ καταρτισμὸν τοῦ ὑπὸ σοῦ ποιμαινομένου χριστιανώμου λαοῦ, πρὸς

δὲ καὶ ἡμετέραν θυμηθίαν καὶ ψυχικὴν ἀγαλλίαισιν, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἔστ' ἂν τὴν τῆς σῆς παναγιότητος εὐεξίαν μαυθάνωμεν ἠδονῆς ἀπειρου πληρούμεθα· φήμη γὰρ ἀγαθὴ πιαίνει ὅστ' αἰ, καθὼς φησὶν ὁ σοφὸς Σολομών. Ἐν ταῖς Ἀθηναῖς τῶν τυράννων πάλαι καταλυθέντων, καὶ οἶον εἰκὸς τῶν ἐκείνων δορυφόρων καὶ συνεργῶν ἐπιζητουμένων τε καὶ φονευομένων, μεγάλη φωνὴ τοὺς λοιποὺς τοῦ θανάτου ἐρρύσατο, τὸ μὴ μνησικακῆσης λέγοντας τοῖς τὴν Φυλὴν καταλαβοῦσιν Ἀθηναίοις. Αὕτη τοιγαροῦν κάμοι ἀρμοδία καθέστηκεν ἡ φωνή, παναγιώτατε δέσποτα, ἀρμοδία δὲ οὐχ ὥστε θανάτου ρυσθῆναι, ἀλλ' ὥστε τὴν ἀποῦσαν τῆς σῆς παναγιότητος φιλίαν ἀνακαλέσασθαι· εἰ γὰρ καὶ τελχίν τις ἡμᾶς πονηρὸς πάλαι κατηνάγκασε τῆς προσηκούσης φιλίας στερηθῆναι, ἀλλ' οὐ θεμιτὸν δυσὶ χριστιανοῖς μάχην αἰώνιον παραμένειν· Ἀγγέλων μὲν γὰρ ἴσμεν τὸ ἀσκανδάλιστον ἴδιον, Δαμιόνων δὲ τὸ ἀεῖσκανδάλιστον· ἀνθρώποις δὲ δεῖ, καὶ μάλιστα τοῖς τῇ ὄντως εἰρήνῃ Χριστῷ πιστεύουσιν, εἰ καὶ σκανδάλους τισὶ περιπέσωσιν, αὐθις εἰρήνης μεμνησθαι· εἰρήνη γὰρ ἐστὶ φίλη θεοσεβείαι χριστιανοῖς, τὸ γλυκὺ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. Οὐκ οὐκ κακίας μεμνησθαι σε δεῖ, θεοεἰκελε ἄνερ, οὐδ' εἴπερ ἔν τισι τὴν σὴν λελυπήκαμεν παναγιότητα, τὴν Ἐμπεδοκλέους σοι θέμις κατέχειν ἔχθραν, ἀλλ' ἅμα τῇ τῆς παρούσης γραφῆς παρουσίᾳ, τὴν ἐν μέσῳ ἡμῶν πάλαι συμβᾶσαν ἔχθραν ἀπόρριψον ἐς τὸ Λήθης πεδίον· Χριστοῦ γὰρ εἰ μμητῆς τοῦ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφιέναι κελεύσαντος τὰ τῶν πέλας πλημμελήματα· εἰ γὰρ οὕτω δράσεις, διπλῆς φιλίας ἀντὶ τῆς πάλαι ἐπιτεύξῃ παρ' ἡμῶν, ἐπαινέτας τε ἡμᾶς ἔξεις τῆς σῆς παναγιότητος, καὶ φίλους οἶους εἰκὸς.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

20.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, κυρίῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ, Μάξιμος ἐλάχιστος ἱερομόναχος ὁ Μαργούνιος, χάριν παρὰ Θεοῦ σωτήρος ἡμῶν εἰς ἔργα σωτηριώδη.

Οὐδὲν ἀγάπης παρὰ χριστιανοῖς τῆς γε σὺν τῷ καλῷ νοουμένης αἰρετώτερον, παναγιώτατε δέσποτα· ὡς περ γὰρ ἐξ ἔχθρας τε καὶ ἔριδος καὶ τῶν τοιούτων πᾶν ὅ,τι κακὸν τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνειν πέφυκε, καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης πᾶν ὅπερ ἂν ἢ ἀγαθὸν ἐν αὐτοῖς κατορθοῦσθαι,

οὐδεὶς ὅς ἂν ἔξαρνός ποτε γένοιτο· τοῦτο δ' ὅτι καὶ τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένων εἰδικιώτατόν ἐστι γινώρισμα, οὐκ ἀπ' ἄλλου του, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μεμνήμεθα, ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες εἰπόντος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐν ἀγάπῃ ἔχητε πρὸς ἀλλήλους. Πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον ἀγαθὸν ἢ ἀγάπη, ὅπου γε, τούτου μὲν εἰπόντος, πᾶν ἔωλα τὰ γε παρ' ἡμῶν κατορούμενα, παρόντος δὲ καὶ μόνου, ἅτε δὴ τὸ πᾶν, τὸ γε ἐς χριστιανούς ἦσαν, σχεδὸν ἠνωκότες τυγχάνομεν; ἀπὸ διείξαι δὲ καὶ τούτου τὸ τοῦ Χριστοῦ στόμα, Παῦλος ὁ μακάριος, πολλὰ μὲν τῶν ὡς ἡμᾶς ἀγαθηδύτως κατιόντων τοῦ Χριστοῦ χαρισμάτων τῷ λόγῳ ἐπέξιόν, οὐ μόντοι γε ταῦτα χωρὶς τῆς ἀγάπης παρ' ἡμῶν ἐξακούμενα καὶ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν συνεισφέρειν τι, παρῶς πᾶν ἀποδεικνύς, «ἐν γὰρ τις, λέγων, ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῆ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχη, ἡγῶν ἐστι γαλιός καὶ κῆρυλλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν σχῆ προφητείαν καὶ εἰδῆ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνώσιν, καὶ ἐὰν τσαύτην σχῆ πίστιν ὥστε ἔρη μεθιστάνειν, καὶ ἐὰν ψωμίση πᾶντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἵνα καθῆ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχη, οὐδὲν ὠφελείται». Πῶσον οὖν ἐστὶν ἀγαθόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ἂν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσειεν; αὐτὴ δὲ καὶ μὴ γλώσσαις λαλῆ, καὶ μὴ προφητείαν ἔχη καὶ τὰ λοιπὰ προτερήματα, πρὸς τὴν οὐρανῶν ἂν ἡμᾶς βασιλείαν οὐδὲν ἥττον χειραγωγῆσει· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πίστις καὶ χωρὶς ἀγάπης μὲν ἂν εἴη, οὐκ ἂν δὲ καὶ πρὸς σωτηρίαν τι λωσιτελήσει. Καὶ τοῦτ' ἐμοὶ γε δοκεῖν ὁ αὐτὸς αἰνιττόμενος ἔλεγεν· «ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, διὰ τῆς προσθήκης τῆς ἀγάπης τὴν ἡμετέραν πίστιν τῆς τῶν θαυμάσιων, καὶ γὰρ κηκεῖνοι καὶ πιστεύουσι καὶ φρίττουσι, διαστέλλων σωφώτατα. Ταύτης δὲ διχῶς νοουμένης, τῆς τε πρὸς τὸν θεὸν αὐτὴν καὶ τῆς παρ' ἡμῶν πρὸς ἀλλήλους ὀφειλομένης, καὶ αὐτὴς τῆς εἰς θεὸν τοῖς ὑποδικαιούσιν, ὅσον τε περὶ θεωρίαν δογματικῶν ἀνήκει καὶ τὴν τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν τήρησιν, τίς πρὸς τῆς ἀγάπης αὐτῆς, παναγιώτατε δέσποτα, χριστιανίζειν τμῶντι βουλόμενος, δυναμένης μὲν σώζεσθαι τῆς περὶ τὴν τῶν δογματικῶν θεωρίαν ἀγάπης, ἐκ ταύτης δ' αὐτὴς οὐχ ἥττον ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ὁμοψυχίας, καὶ πᾶντες σχεδὸν περὶ τὴν τῶν ἐντο-

λῶν τήρησιν ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις χωλαίνωμεν, οὐκ ἂν προέλιτο καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ πᾶν ὅ,τι οὖν τὸ ὅσον γε ἐπ' αὐτῷ παρασχέιν, ὥστε τοιοῦτον κατορθώμα εὐάρεστον μὲν Θεῷ, χρήσιμον δὲ ἀνθρωπίνοις πράγμασι, πρόξενον δὲ σωτηρίας τῷ τῶν χριστιανῶν γένει ἐμπολιτευθῆναι ποτε; ἢ τίς τοῦτο μὲν σὺν Θεῷ δυνάμενος κατορθοῦν, μὴ μόντοι γε πρὸς τοῦτο καὶ χεραὶ καὶ ποσί, ὁ φασί, καὶ πάση σπουδῇ παρασκευαζόμενος, φύγοι μὲν μέμψιν ἀνθρώπων δικαίαν, φύγοι δ' ἂν αὐτοῦ Θεοῦ κρίματα καὶ ψῆφον ἀπύτομον; Ἄλλὰ μοι συγγνώμης παρακαλῶ, παναγιώτατε δέσποτα, τῷ τῆς ἀγάπης ζήλω πεπυρσευμένῳ, καὶ τούτου ὡς περ ἐκβεβακχευμένῳ καὶ ἀγομένῳ εἰς ἄ καὶ μὴ αὐτόθεν προήρημαι. Ἴτι γοῦν ἐστὶ τὸ σπουδαζόμενον καὶ ἡ τῆς ἀγάπης ὑπόθεσις; τοῦτο δὴ τοῦτο καὶ μάλιστα, παναγιώτατε δέσποτα, οἶσθα μὲν καὶ αὐτὸς πᾶν καλῶς, οἱ κεχώρηκε τὰ ἡμέτερα, ἐρῶ δὲ καὶ οὐκ ἀνευ δακρύων τὰ τῶν ἡμετέρων συμφορῶν ἐτραγωδῶν οἰκτρότατα. Πόση μοχθηρῶν ὑδάτων φορᾶ ὕσημέραι περιαντλούμεθα! πόση τι καὶ πόση σωρῶν κακῶν περιπεπτώκαμεν! Καὶ ταῦτα μὲν φορητὰ τισιν ἴσως καὶ δοξείεν, ἅτε δὴ διὰ τούτων θεοῦ παιδευομένων ἡμῶν, εἴθ' ἐκόντες τοῦτο εἴτε καὶ ἄκοντες πάσχοιμεν, ἴσα γε εἴτε εἰς ἀμαρτιῶν τισιν, εἴτε καὶ εἰς ἐντολῶν δεσποτικῶν τηρήσεως ἔλλειψιν ἀνήκει· σύμφημι τοῦτο καὶ γὰρ. Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν δεινῶν, τὸ καὶ περὶ τὴν πίστιν αὐτὴν ναυαγείν καὶ τοῖς τῆς πίστεως ἐχθροῖς αὐθαιρέτως ἔσθ' ὅτε προσάγεσθαι καὶ ἕνα καὶ δεύτερον καὶ πολλούς, ποῦ δ' ἂν τις καὶ θῆσειεν, ἢ τίνοι τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων προσάψειεν; Ἐγὼ μὲν οὖν ἐν οἶμαι καὶ τοῦτο τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων μέγιστόν τε καὶ δυσεξερευνητόν, πλὴν, ὡς γε εἰκάσαιμι, μείζους ἔχον πάντως τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων τὰς ἀφορμὰς, εἴεν δ' ἂν αὐταί, τὸ μὴ τῆς τοῦ πλησίον φροντίζειν ἡμᾶς σωτηρίας καὶ πάντα πράττειν, ὥστε ἀλλήλους ἀλλήλους, χριστιανούς γοῦν χριστιανοὺς προαιρεῖσθαι ἐνοῦν ὑπερ' ἐξόν ἡμῖν μὴ ποιῶντες, οὐχ' ὅτι γε Θεοῦ ἐγκαταλείψεις, ἀλλὰ γε πρὸς τούτῳ καὶ πάσης ἂν τιμωρίας πᾶσι δικαίως κρινοίμεθα ἄξιοι. Ἄγε τοίνυν πρὸς τῆς εἰς Χριστόν σου ἀγάπης, πρὸς τῆς εἰς τὸν πλησίον, παναγιώτατε δέσποτα, ἅτε δὴ πασῶν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν τὴν ἐπιμέλειαν εἰς σεαυτὸν ἀναλαβῶν, τὰ περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν προνοήθητι, καὶ ὡς περ κυβερνήτης ἐπιστήμων ταῖς τοῦ παναγίου Πνεύμα-

τος ἄκραις κινούμενος, καλῶς τὴν ναῦν τῆς Ἐκκλησίας πηδαλιουχῶν, ἔξω παντός ταύτην περίσῳζε κλύδωνος, ἢ μᾶλλον εἶπειν, δὸς χειρὰ κλυδωνίζομένη, καὶ πρὶν ἢ εἰς βυθὸν καταχθῆναι, πάσῃ δυνάμει προφθάσας βοήθησον. Τοῦτο δ' ἂν πάντως ἐκτελοῖς, εἴ γε τῆς τῶν ἀνέμων σφοδρότητος ἀπαλλάξας ἐπιστημόνως, τῷ ποθητῷ τῆς γαλήνης λιμένι προσαρμίσσειας, ὥστε τὸν φόρτον σῶον τῷ δεσπότη ἑπαποδοῦναι, κἀντεῦθεν τοὺς ἐπιθῆτας τὰ σωτήρια λοιπὸν ἄσαι ἄσματα. Ἀλλὰ μοι τὸ τῆς εἰκό-
νος ἐς τὸ σὸν καθήκον μετάφερε, παναγιώτατε δέσποτα, ἐπιμελήθητι δὴ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας, παρακαλῶ ζήτησον μεθ' ὅσης ἂν οἶόν τ' ἢ σπουδῆς τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἔνωσιν, παῦσον τὰ πάλαι μὲν, καὶ νῦν δὲ οὐχ ἦττον ἐπεχειρούμενα σκάνδαλα, πόρρω βάλλε τὰς ταραχὰς ἔχεις τὰς αὔρας τοῦ Πνεύματος· ἐτι λαλοῦντός σου, ἔρει ὁ Χριστὸς «ἰδοὺ πάρεμι»· προσῆμισον τὰς Ἐκκλησίας τῷ τῆς ἀγάπης παγγαλήνῳ λιμένι, ἧς φύσις τὰ διερωγῶτα συνάπτειν καὶ τὰ διεστῶτα ἐνοῦν εἰς ἄλληλα πέφυκεν. Οὕτω καὶ εὐδοκίμησεις παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὰ μέγιστα, καὶ τοῖς μετέπειτα γενησομένοις μεγίστας παρέξεις τοῦ σὲ ἐπαίρειν καὶ μακαρίζειν τὰς ἀφορμὰς, οὐχ ὅπως γε σῶον ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὸν φόρτον τῷ σῷ δεσπότη ἀποδιδούς. Οὕτω καὶ ἡμεῖς συνάσομέν σοι τὰ σωτήρια ἄσματα, τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐνωτήρια, τὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας προμηνυτήρια. Ὅπως δὲ τοῦτο πράξεις πρὸς τῇ θεοῦ βοήθειᾳ, δεῖ γὰρ καὶ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐνόντων τι συνεισφέρειν μετὰ τὴν ἀνωθεν ροπὴν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων κατόρθωσιν, ἔχεις ἂν καὶ παρά σαύτου τὸν τρόπον, καὶ ἔξωθεν οἴ γε τὰ θεάρεστα συμβουλεύσειαν, καὶ εἴ γε βούλοιο χρήσασθαι συνεργῶ καὶ τῷ παρόντι ἡμετέρῳ συγγράμματι, δῶρῳ μὲν Θεοῦ, καρπῷ δὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας τυγχάνοντι· ὅπερ σοι τῇ θεῷ καὶ ἱερᾷ κεφαλῇ καθιερωῖσαι τὰ μάλιστα προηγήμεθα, τῆς τε προκειμένης ἡμῖν ὑποθέσεως ἕνεκεν, ἔχει γὰρ τῶν πολλὰς καὶ καλὰς ἀφορμὰς, σώζομένου τοῦ ἡμετέρου δόγματος τοῖς τὰ τῆς ἐνώσεως ἂν μελετήσουσι· καὶ ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς δόγματα, ὡς πέρ τινι κανόνι καὶ εὐθυντήρι τοῖς τῆς σῆς δοκιμασίας νόμοις ὀφείλει εὐθύνεσθαι. Εἰ δέ τι καὶ ἡμᾶς, καὶ τοὶ ἀχρεῖους ὄντας κατὰ πάντα, ὡς συμπράξοντάς τι τῷ τῆς ἐνώσεως καλῶ συνεργοῖς προέλοιο, οὐδὲν μελλήσαντας, τοῦ τε κοινῆ συμφέροντος καὶ τοῦ ἡμετέρου καθήκοντος ἕνεκεν, πρὸς δέ, καὶ τοῦ βούλεσθαι

ἐν πᾶσι τὰ γ' εἰκότα τῇ σῇ ὑπέκειν παναγιώ-
τητι, ὅτι τάχιστα τῆς ὁδοῦ καθαψόμεθα καὶ τοῖς σοῖς προτάγμασι καθυπείξομεν. Ἐρωμέ-
νην διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν σὴν παναγιότη-
τα ψυχῇ τε καὶ σώματι, εἰς τε τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου γένους ἀνά-
κτησιν τε ἅμα καὶ βελτίωσιν.

Κρήτηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα, ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπή-
σεως ἀπφγ^ο.

21.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλαδελφείας Μάξιμος ταπεινὸς Κυ-
θῆρων ἐπίσκοπος, μετὰ τὸ συνοδικὸν γράμμα λαβεῖν
τὸ εἰς ἀγάπην καὶ διαλλαγὴν ἡμᾶς προτροπόμενον.

Τὰ δῶρα ἀγάπην ἢ οὐσαν συνιστᾶν μᾶλλον,
καὶ διασῶζειν, ἢ ἐπηρεῖαι τινὲ τοῦ μισοκάλου,
οὕτω ζυμβάν ἀποιχομένην, ἐπανακαλεῖσθαι
προσπέφυκεν, ἀλλ' ὅσα ἐκ προσηνοῦς προήκται
ψυχῆς, καὶ δεινὸν ὅτι μάλιστα τιθεμένης τὴν
ὀπωσδήποτε γενομένην τοῦ φίλτρου παράβα-
σιν· ἔστι γὰρ καὶ ἄδωρα δῶρα ἐχθρῶν· τὸ δὲ
παρ' ἡμῶν τὸ γε νῦν ἔχον πεμπόμενον, κἂν μι-
κροπρεπὲς ἢ καὶ ἦττον ὥστε ἀντισταθμίζε-
σθαι πρὸς τὴν σὴν ἀξίαν, ἱερωτάτη μοι κεφαλῇ,
ἀλλὰ τοῦ προτέρου γένους καὶ θειοτέρου πάν-
τως καθέστηκε, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσω γε
καὶ τοσαύταις, αἷς οἶσθα, ἐπηκολούθησαν ἀφορ-
μαῖς, καὶ τοιούτων καὶ τοῦ παντός διαλλα-
κτικῶν ἠμμοίρησεν ἡμερῶν. Δέδεξο οὖν εὐμε-
νῶς καὶ φιλοφρόνως ναὶ πρὸς τῆς ἱεράς ἡμᾶς
ἀλλήλους καὶ αὐθις συναψάσης ἀγάπης, ὅποιον-
οὖν ἂν εἴη τουτί τοῦ μεταξύ νῶν φίλτρου ὑπέκ-
καυμα, καὶ τῷ σφοδρῷ τοῦ παρά σοὶ πυρός εἰς
μέγαν ἐπανάψοις πυρσόν, ὡς ἂν τὸ παρενспа-
ρὲν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ τῷ σίτῳ κακῶς καλῶς
καταναλωθείη ζιζάνιον, καὶ τοῦ λοιποῦ καθα-
ρὸν τὸν σίτον τῆς φιλίας κατακαρποίμεθα. Οὐχ
ὅτι δέ, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος, εἰ καὶ σοὶ συν-
δοκαί, πέπεισμαι ὅτι πρόνοϊαν ποιησόμεθα μη-
δὲν ὅλως ἐνδιδόντες ταῖς τοῦ ὕφους εἰσβο-
λαῖς, αἷς τε εἰσβάλλειν εἴωθεν αὐτὸς καθ' ἑαυ-
τὸν καὶ αἷς ἀνθρώποις πρὸς τοῦτο συνεργάταις
χρῶμενος τῶν τῷ ἱερῷ τῆς ἀγάπης συνημμέ-
νων ἀντεξανίσταται· μόλις γὰρ καὶ οὕτω τὰς
ὑποκλοπὰς διαδιδράσκομεν, τὰς αὐτοῦ ὡσπερ
κατέχοντες ὠρυόμενον καὶ τὰς ὀργώσας πρὸς
κακίαν ὀρμὰς ὅσον σθένος ἀναχαιτίζοντες, καὶ
λαμπρὰ λοιπὸν ἡμῖν ἡ φλόξ διαμενεῖ τοῦ θεοῦ
ἔρωτος, ἀνακαιομένη τὴν οἰανοῦν καὶ ὀλεθρῶν
διαμάρανσιν. Ἐρωμένην σου διαφυλάττοι ὁ Κύ-

ριος τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν, πάτερ ἐν Χριστῷ σεβασμιώτατε καὶ αἰδεσιμώτατε.

Ἐνετίθηεν ἀφψ'.

22.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως κυρίῳ Θεοφάνει Μάξιμος εὖ πράττειν.

Τοῦ φιλικοῦ σοι τῶν τρόπων καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ ἔρωτος τῆς Κυρίου ἀγάπης προφανῆ τεκμήρια γέγονε τὰ πρὸ μικροῦ πρὸς ἡμᾶς βραχέα μὲν, ἀλλὰ μάλια λιγέως, κατὰ τὸν σὸν ἠμῆρον εἶπειν, διαχαρχθέντα γράμματα, ἀνθρώπων ἱερώτατε, καὶ σοφιώτατε· ὅτι δὲ τοῦτο καὶ οὕτως ἡμεῖς πεπείκμεν περὶ σοῦ ἑαυτοῦς, ἐμμέτρωσί σοι ἢ ἀπόδειξις πρὸς τὴν ἔκβασιν τῆς σῆς προτροπῆς ἀποβλέψαντι· καὶ γὰρ πᾶν ὅτι οὖν τῶν ἡμετέρων δικαίων παριδόντες, μόνον ἴνα μὴ ἦτους τῶν τῆς ἱερᾶς ἀγάπης θεσμιῶν δούξωμεν, οὐ μόνον τὰ φθάσαντα ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ προσφύτως δι' ἡμετέρων γραμμάτων δηλωθέντα ὑμῖν λήθης παραδεδιωκότες βυβλῶ, τοῦτον καὶ μόνον πάντων τὸν γλαφυρὸν καὶ ὑπέρτιμον μαργαρίτην ἀντωνησάμεθα. Ἦρξες ὅσον τιμῶμεν ἀγάπην ἡμεῖς καὶ σοι τὰς πρὸς ταύτην ἰσχύς; διηλλάχθημεν δὴ, διηλλάχθημεν ὑφ' ἱεραῖς ἡμέραις καὶ τελεταῖς, συνεχωρήσαμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει, καὶ τοῖς μεμισηκόσιν ἤδη ἡμᾶς τὸ ἀδελφοῖς καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ εἶπειν οὐκ ἀπηξιώσαμεν. Τοιαῦτά σοι, ἱερᾶ κεφαλῆ, τὰ παρ' ἡμῶν εὐαγγέλια· πέπεισμαι δ' ὅτι καὶ τῶν ὧν ἂν ἤκουσας ἠδέων ποτὲ εὐαγγελικώτερα. Ὡς δ' ἂν ἡμῖν μέχρι τέλους τὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ψυχῶν ἐνώσειος προσχωρήσῃ, καὶ τῶν σῶν μετὰ τὸ θεῖον εὐχῶν προσδεόμεθα, καὶ οἶδ' ὅτι τούτων οὐκ ἀμειρήσομεν, ἐκ τῶν φθασάντων τὰ ὑπερτα τεκμαιρόμενοι. Ἐρωμένην σου διαφυλάττει ὁ Κύριος τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν, ἀδελφέ ἐν Χριστῷ ὁμόφυχε καὶ σεβασμιώτατε.

Ἐνετίθηεν, ἀφψ'.

23.

Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγκέλλῳ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Διάκσιμος εὖ πράττειν.

Τί εἶπιο ἢ τί λαλήσω; οὐχ ἄπερ ἐνεθυμήθημεν ἡμεῖς, οὐδ' ἔπροειλόμεθα, ἀλλ' ἄπερ ὁ θεὸς ἠθέλησεν ἐν ἡμῖν ἐνήργησε, καὶ μοι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ψυχῆς διαμένοντι τὸ «Κύριε, οὐκ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ὁδῷ αὐτοῦ» προφητικὸν λόγιον ἐπελήλυθε· καὶ δὴ καὶ τὸ αὐτοῦ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ

τοῦ ἐλεούντος Θεοῦ· καὶ γὰρ καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τὰ ῥητὰ ταῦτά πως ἐφαρμόσει. Πέπαιται δίκη, ἀνήρηται δικαστήριον, οὐδεμία λοιπὸν ἐκδικήσεων ὁποιωνοῦν, καὶ ὅτι μάλιστα δικαίων ὑπόθεσις ὑπολέλειπται, ἀγάπης ἀντὶ πάντων καὶ πρὸ πάντων ἀντυπείσελθούσης ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, οὕτω διαθέντος τοῦ θεοῦ, οὕτως ἐξυπηρετήσαντος τῷ ἐκείνου βουλήματι τοῦ τὴν προστασίαν τῶν ἡμετέρων ἀνειληφότος ψυχῶν. Ἡ ἀναστάσιμος τῶν ἡμερῶν ἦγετο, τὸ συνοδικὸν πρὸ μικροῦ ἀπειλήσαμεν γράμμα, τί γὰρ ἔδει παθεῖν, τοιούτων ἡμῖν γενομένων ἀφορμῶν; ἠνώμεθον ψυχικῶς, διηλλάχθημεν θεϊκῶς, εἶθε καὶ διαμείνομεν ἀχρι τέλους, πρὸς θεοῦ τε καὶ τῶν σῶν εὐχῶν βοηθούμενοι! Ταῦτά σοι τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ τὰ εὐαγγέλια προσκομίζομεν· σὺ δ' ἀνταυγαγγέλιζοιο ἡμῖν τὰ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας διορθωτήρια, τὸ πάντων ἱμοὶ ποθεινότερόν τε καὶ τιμαλφέστερον. Σύγγνωθί μοι τὸ γε νῦν εἶναι λακωνίζοντι· οὐ γὰρ ἔστι περικτέρω τὴν γραφίδα παρακτείνειν, ἐνασχολούμενω τοῖς εἰς τὴν ἐνεγκαμένην πεμπομένοις μοι γράμμασι. Μεμνήμεθα δὲ ὧν ἡμῖν ἐπέθηκας προσταγμάτων, ὅσον ἦκει εἰς τὴν τῶν λογικῶν βιβλίων διάπαιψιν, κἄπειδ' ἐζῆ (σὺ) οὐκ ὀκνήσομεν πειθαρχῆσαι σοι.

Ἐνετίθηεν, ἀφψ'.

24.

Πιστις εἰς τὸ χρυσοῦλλον τοῦ Σταύρου Ἀψαρᾶ.

Ἰμίον ἔργον ἢ ἀρετὴ καὶ τοῖς πᾶσιν αἰδέσιμον, οὐ μόνον τοῖς περὶ τὸν ἔξω ἀνθρωπον πολὺν ἐμποιοῦσα τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς ἤκουσιν εἰς ψυχὴν ὅτι μάλιστα συμβαλλομένη πέφυκε δὲ τῷ ἐκδηλῶς γίνεσθαι αὐτὴ τε καθ' ἑαυτὴν μεγίστην τὴν ἐπίδοσιν προσλαμβάνειν καὶ ἄλλους πρὸς τὸν ἑαυτῆς προτρέπεσθαι ἔρωτα. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ λήθη τὰ καλὰ δεῖ παραδίδουσαι, ἵνα μὴ ἐξίτηλα γίνηται, μᾶλλον δὲ διὰ μνήμης κατέχειν ταῦτα διηνεκῶς ἵνα καὶ οἱ τούτων ἀσκηταὶ τῆς προσηκούσης καὶ ὀφειλομένης σφίσι τιμῆς τυγχάνωσι, καὶ ἄλλοι τῇ τῶν καλῶν ἐκμνήσει τῶν ἀπ' αὐτῆς γερῶν ἀπολαύωσιν. Ἀμίλει τοι πολλῶν ταύτης κατορθωμάτων αἰτίου γενομένης, ὡς δὲ καὶ εὐεργεσιῶν τῷ πανευγενεστάτῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀψαρᾶ καὶ πρωτοβεστιαρίῳ, δι' ἣν καὶ τὴν καθαρὰν πίστιν τὴν αὐτοῦ καὶ φράνησιν καὶ χρυσοῦλλου βασιλικῶ παλαι πατέ

1) Ἐτέρα γραφή· ἔξ ε σ τ ι.

ἤξιώθη παρὰ τοῦ δεσπότη Ἰωάννου Ἀγγέλου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Δούκα. Ἐπειδὴ ὁ παρὼν κύρ Σταῦρος ὁ Ἀφραῆς, ὁ ἐξ αὐτοῦ καταγόμενος ἤξιωσε τὴν ἡμετέραν ταπεινότητα τοῦτ' αὐτὸ τὴν πρὸς τὸν πάλαι κύριον Ἰωάννην συγγένειαν συμμαρτυρῆσαι αὐτῷ δι' ἡμετέρου γράμματος, ἡμεῖς τὴν τούτου ἀξίωσιν ἅτε δὴ εὐλογον καὶ δικαίαν οὖσαν ἀποδεξάμενοι, καὶ τοῦτο προσβεβαιωθέντες ἐκ τε τῶν βασιλικῶν αὐτῶν χρυσοβούλλων καὶ ἄλλων, τῇ παρ' αὐτοῦ παρακλήσει ἀσμένως καθυπειξάμεν καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἰδιόχειρον γράμμα εἰς ἀσφάλειαν ἐνεχειρήσαμεν, ὃ δὴ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ σφραγίδι προσεπεβεβαιώσαμεν.

Κατὰ τὸ ἀφελῶν ἔτος τὸ σωτήριον, Ὀκτωβρίου δὲ φθίνοντος, Ἐνετίησιν.

Ὁ ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος Μάξιμος.

25.

Πατριαρχική, ἣν ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Μάξιμος Σωφρονίῳ τῷ μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ τῆς ἀγ. πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Οἱ ἀπανταχοῦ ὄντες πανιερώτατοι μητροπολίται, θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἱσιώτατοι καθηγούμενοι καὶ πνευματικοί, εὐλαδέστατοι ἱερεῖς τε καὶ κληρικοί. Ὅτι μὲν πᾶσαν τραγωδίαν ὑπερβολὴν ἢ τῆς καθ' ἡμᾶς διαγωγῆς ἔλεεινὴ πολυκίνδυνός τε καὶ πολυδακρυς κατάστασις ὑπερήλασεν, ὡς καὶ αὐτὸ ἀπογινώσκειν τὸ ζῆν, τῇ τῶν δεινῶν κατατροχομένους ἐπαλληλίᾳ, ταῖς προσθήκαις τῶν θλίψεων, ταῖς τῶν κακώσεων κατανέγκαις καὶ ταῖς ἀνοπίστοις τῶν πειρασμῶν ἐπιφοραῖς, οὐδ' ἡμᾶς λανθάνειν ἠγοούμεθα, τέκνα ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὸ βράβαρον τῆς γνώμης, τὸ πρὸς ἔλεον ἀκαμπές, τὸ τε ἀπηνές τε καὶ τυραννικόν, τὸ πρὸς τὰς ἀκαθέκτους ὁρμάς τῶν δυσσεβῶν πᾶντολμον, οἷς ἀρρήτοις κρίμασι Θεοῦ... καταναγκαζόμεθα, ἐπισταμένους καὶ μάστιγα· ποία γὰρ πόλις, ποία χώρα τόσον μῆκιστον ἀπωκισμένη; ποία πιστῶν σύμπνοια; ποία χριστιανῶν ὁμήγουρις συμπάσχειν εἰδυῖα καταπονουμένοις ἀδελφοῖς, πρὸς τὰς παγγαλέπους τῶν βασάνων ἀπειρηκόσι, περὶ τὰ κύρια κινδυνεύουσι, πᾶντοθεν στενοχωρούμενοι; μονονουχί καὶ ἀνκπνεῖν οὐ συγχωρούμενοι; Πρὸς τιαυτήν πραγμάτων κατώδυνον φωνὴν ἀνεπαίσθητος μείνειε, καὶ μὴ πρὸς οἶκτον ἐπικαμφθεῖη καὶ διεγείροι ἑαυτὴν πρὸς ὀλοφυρμόν, καὶ συμπάθειαν; Ἐπεθύμει ποτὲ καὶ Ἱερεμίας ὕδωρ δοθῆναι τῇ κεφαλῇ καὶ πηγὴν δακρῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς, βαρυαλγῆτως

ἔχων ἐπὶ πόλει πιεζομένη συμφοραῖς, καὶ Νεεμίας οἰκτρὰν ἐνωτισθεῖς κατάστασιν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ πολλοῖς ἐδάκρυσε, καὶ Ἰωβὶτ, Σεναχηρεῖμ βασιλεύοντος καὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καταδυναστεύοντος, τῶν προσηκόντων τῷ γένει οἶκτον λαβῶν παρεμυθεῖτο τοὺς λυπούμενους ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς ἄρτους ἑαυτοῦ τοῖς πεινώσιν ἐδίδου καὶ γυμνοὺς τὰ ἱμάτια· ἀλλὰ καὶ Σαμαρείτης ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ λησταίς περιπεσόντι τραυματία σπλαγγισθεῖς, προσελθὼν τὰ τραύματα ἐθεράπευσεν, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον καὶ τοῖς ἐπιμεληθησομένοις αὐτοῦ μετὰ ταῦτα δαψιλῆ, καὶ οἶαν οὐκ ἦν τις εἶποι, ὑπέσχετο ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι τὴν ἀπόδοσιν. Τούτων οἰκτρότερα τὰ καθ' ἡμᾶς, υἱοὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ, ὑπερακοντίζει καὶ θρήνους Ἱερεμιακοὺς, καὶ πᾶν ὅ,τι παρεληλυθὸς δεύτερον τίθησι πάθος καὶ παντοίαν ἀποκρῦπτει γενομένην ποτὲ συμφορὰν. Ἀναλάβετε δὴ σπλάγχνα οἰκτιρῶν καὶ ὑμεῖς, εἴ τις ἐν Χριστῷ ἀγάπη, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὶ· συγκαμψθεῖτε τῷ δι' ἄκραν φιλανθρωπίαν οὐρανοῦς κλίναντι καὶ κενώσαντι ἑαυτὸν καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ἐν Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν ἡμετέραν ἐκκενώσαντι σωτηρίαν. Ἐξεγειράτω ὑμῶν τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ἢ περὶ τὸν τόπον εὐλάβεια, καὶ τὸν παθόντα δι' ἡμᾶς καὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπομείναντα ἐν τοῖς δι' αὐτὸν πάσχουσι καθ' ἑαυτοὺς ὑπογράψατε· ἀναβλέψατε συμπαθῶς πρὸς τοὺς ἡμετέρους ὀνειδισμοὺς, πρὸς τὰς ὕβρεις, πρὸς τὰς ἀμετρήτους δαπάνας, πρὸς τοὺς καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν τῆς πίστεως ἐχθρῶν ἐπεγειρομένους ἡμῖν ἐπηρηασμούς, πρὸς τοὺς βιαίους ἐλκυσμούς, πρὸς τὴν παντελῆ ἡμῶν ἐξουδένωσιν, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξατε, τοὺς ἀπεγνωσμένους σχεδὸν ἀνασώσατε, τοὺς κεκακωμένους τοῖς μέλεσιν ἡμετέρᾳ θεραπείᾳ θεραπεύσατε, ἐλέησατε, ἵνα ἐλεηθῆτε· σπείρατε δαψιλῶς, ἵνα ἐπ' εὐλογίαις θερίσητε· βάλlete ἐν χεῖρι πενητευσόντων ἀδελφῶν, ἵνα εὕρητε ἐν τῇ καλᾷ μὲν τοῦ δικαστοῦ· δανείσατε μικρά, ἵνα μεγάλα ἀπολαύητε ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδόσεως, ἐλαχίστοις ἀδελφοῖς Χριστοῦ ἀντ' ἐκεῖνου προσιοῦσιν ὑμῖν· «ὁ γὰρ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται· καὶ ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν ἡμετέροις τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Σπλάγχνα ἀνοιξατε οἰκτιρῶν, ἵνα ἀνοιχθῇ ὑμῖν ὁ παράδεισος· ποιήσατε φίλους ἐκ τῶν ἐνόντων ὑμῖν, ἵνα αἰώνιοι ὑμᾶς ὑποδέξωνται σκηναί. Ναὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Χριστῷ, καὶ πρὸς τῆς εἰς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, τοιαύτας γ' ἔξετε

τάς ἀντιδόσεις, τοιαύταις ὑμᾶς ταῖς ἀμοιβαῖς ἀντιφιλοτιμήσεται ὁ Χριστός, πρὸς ὃν καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν ἰκεσίους φωνὰς ἀναπέμψομεν, πρὸς ὃν ἀνατενοῦμεν χείρας διηνεκῶς, ὃν ὑπὲρ ὑμῶν ἀδιαλείπτως ἐν ἱεραῖς τελεταῖς, ἐν προσευχαῖς, ἐν γονάτων κλίσεσιν ἐπικαλεσόμεθα, ἵνα καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ παντὸς ὑμᾶς ἀπέγῃ ἀναρῶ, παντὸς ἀποκαθαίρη ρύπτου ἀμαρτιῶν, πάσης ἀπᾶλλᾶττη ἐπηρείας ὄρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, καὶ κληρονόμου ἀποκαταστήσῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων ἐν τῷ μέλλοντι ἀγαθῶν. Ἐλεος παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ὅσοι μὲν κατὰ θεῖον ἔρωτα τῇ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἀδελφότητι ὑπεγράφητε, τὸν ὃν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος φωτιζόμενοι ὑπέσχεσθε ἀποδοῦναι μισθὸν τοῖς οὖς πέμπομεν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοίς εἰς διηνεκὲς μνημόσυνον· ὅσοι δ' αὐθις οὐχ ὑπεγράφητε, ἀν γένηται τοῦτο βουλομένοις ὑμῖν τοιαύτη θεαρέστῳ προσαχθῆναι ὁρμῇ τε καὶ προαιρέσει, προσάχθητε, τοῦ αὐτοῦ διηνεκοῦς μνημοσύνου ἀντιμεθεέζοντες. Οὕτως οὖν ποιήσατε παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος καὶ ἢ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχὴ τε καὶ εὐλογία εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει αὐτῷ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Κυρίου ἡμῶν οἰκονομίας, κατὰ μῆνα Μάρτιον.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ πατριάρχης τῆς ἀγ. πόλεως Ἱερουσαλήμ.

ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΤΟΥ ΠΗΓΑ.

26.

Κωνσταντῖνῳ τῷ Κορνιακῷ.

Πατέρων εὐσεβῶν, μάλιστα τῆς εὐσεβείας προμάχων, ἠθῶν τε πατρῶων εὐσεβῶς ἐχόντων (ὡς καὶ πατρίδος αὐτῆς οἱ λοιποὶ) ἐν μέρει τίθημι ἐγώ, καὶ τῶν εὐσεβοῦντων ἕκαστος κατ' ἐμέ, εὐσεβείας, τοῦτο ὅπερ ὁ παρὼν ἐπαγγέλλεται λόγος, ὁ περὶ τοῦ Πάσχα πονηθεῖς ἡμῖν καὶ τόμος Ἀλεξανδρινὸς προσαγορευθεὶς εἰκότως, ἐπειδὴ καὶ ὁ θρόνος ἐκεῖνος ἡμῶν ἐστίν, ἢ (εἰπεῖν οἰκειότερον) τοῦ θρόνου ἐκεῖνου ἡμεῖς ἐσμέν, καὶ αὐτὸς ὁ λόγος ἐκεῖνου τοῦ θρόνου σύμβολα φέρει, τὰς ἐτησίους ἐν Αἰγύπτῳ γενομένας ἀναστάσεις κατ' αὐτὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέραν, καὶ διαμενούσας ἀχρις ὅλης Πεντηκοστῆς, ὃν τρόπον τελεῖται καθ' ἡμᾶς· αὐτὸν δὲ σου τῇ τιμῇ κεφαλῇ δῶρον πέμπω, τῇ τὰ τῆς παιδείας ἀγαμένῃ· ὑγιαίνων δὲ σὺ δέξοιο μετὰ τῆς ὁμοζύγου καὶ τῶν καλῶν παιδῶν, ὧν ἐν Χριστῷ τῷ σωτῆρι ὄναιο. Ἐρρωσο.

Μουνοχιῶνος ι', ἔτει σωτηρίῳ αὐτῷ.

27.

Θεοδοσίῳ Ἱερομονάχῳ.

Εὐδαιμονίζω σε τῆς σπουδῆς, ὦ φιλότης, ὅτι τὴν γλῶτταν (τὸν ἐνόντα τρόπον) ἐξελληνίζων, πάντως ἐμφαίνεις τὴν πρὸς τοὺς λόγους ἔφεσιν. Ἐπαινῶ δὲ σου καὶ τὴν μέριμναν, ἣν ἐμποιεῖ σοι ἢ τῶν Πασχαλίων καινοτομία· ζητεῖς γὰρ ἀκριβῶς τί καὶ ποιήσωσιν οἱ ὀρθόδοξοι τούτου πέρι, ἢ τί φρονεῖν ἔχωσι, καὶ μοι δοκεῖς τι καὶ δέους συνειληφέναι. Σὺ δ', ὦ γενναίε, φόβον ἐκεῖ ἐφοβήθης οὐ οὐκ ἦν φόβος· ὅσοι γὰρ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας (δι' ἰδίας αἰτίας νομίμως ἐκβληθέντες) εἰσὶ, τούτων ὅ τί ποτε καὶ ποιήσωσιν ἀφροντιστέον· οὐ γὰρ πρὸς ἡμᾶς τῶν ἔξω τὰ πράγματα. Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε τοῖς πατράσις ἔχνεσιν ἐπεσθαι· εἰ γὰρ καὶ τι κατὰ τὴν ἰσημερίαν τοῦ κανονίου ἢ ἀκρίβεια διαπταίει τοῦ τῶν πατέρων, ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὴν τοῦ ἰουδαϊκοῦ φάσαι (sic) ἐξεύρεσιν ἠρμολογῶν τὸ κανόνιον, ὅσῳ πλέον ὀπίσω δράμωσιν Ἑβραίων παῖδες τοσοῦτον τοῦ ἡμετέρου Πάσχα ἀποδίστάμεθα τὴν ἑορτὴν μακρότερον· δέος γὰρ ἦν τοῖς πατράσι (ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν Ἀποστόλων κανόνισιν ἔστιν ἰδεῖν) μὴ ποτε ἔνδον τῆς ἰσημερίας πασχάζοντες ἢ ἐπὶ τῆς ἰσημερίας ἢ ὅλως συμπίπτοντες τῷ ἰουδαϊκῷ φάσαι, ἰουδαίζομεν· διὸ καὶ ἡ ἰσημερία τετήρηται, καὶ μετὰ τὴν ἰσημερίαν ἢ πρώτη πανσέληνος, μεθ' ἣν ἢ πρώτη Κυριακὴ, ἐν ἣ τὸ ἡμέτερον Πάσχα. Τοιγαροῦν πρὸς τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους αὐθιρὸν ἰσημερίαν τὸ κανόνιον πανσέφως καὶ πανευσεβῶς οἱ πατέρες συνέθεντο· καὶ εἰ μετέπειτα μετὰ τοσαύτας ἐτῶν ἀνακυκλήσεις τρεῖς που ἡμέρας καὶ μικρὸν τι πρὸς ἡ ἰσημερία παρακάτεισι, τοῖς Ἰουδαίοις φέρει τινὰ ζάλην ἢ μηδὲ ἐκεῖνοις εἰπεῖν ἀληθέστερον· οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἡμέτερον κανόνιον ρυθμίζουσιν ἐκεῖνοι τὸ δίκαιον φάσαι· Ἡμῖν δὲ οὐδένα ποτὲ ἐμποιήσει κλόνον· παγεῖς γὰρ καθάπαξ τῆς ἰσημερίας ὁ ὅρος, λοιπὸν ἡμᾶς τῶν Ἰουδαίων ἀποδίστησι, καὶ ὅσον ἐκεῖνοι τοῦ ὅρου ἀφίστανται τοσοῦτον ἀποσχοινοῖζόμεθα ἐκείνων ἡμεῖς τοῦτο, ὅπερ ἦν τοῖς πατράσι τὸ σπουδαζόμενον. Μαθήσῃ δὲ τρανώτερον ἐκ τῆς ὑποταγμένης ὑποσημειώσεως τῶν ἰσημεριῶν, ὡς ἐν τινι παλαιᾷ βιβλίῳ οὕτως ἀναγεγραμμένας εὑρον.

Ταῦτά σοι ἐν μέσοις φροντίσιν ἐγχαράττομεν, τὴν σὴν δυσωπηθέγτες εὐλάβειαν. Ἐρρωσο ἐν Κυρίῳ.

Ἐν Αἰγύπτῳ, ἀφπε', Ἀνθεστηριῶνος ιη'.

Μελέτιος· μέγας πρωτοσύγκελλος.